

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Katedra bohemistiky

Magisterská diplomová práce

Analýza korespondenčního stylu Bohuslava Reynka
Correspondence Style of Bohuslav Reynek

Bc. Petra Burdová
Česká filologie

Olomouc 2021

Vedoucí práce: Mgr. Petr Komenda, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem tuto magisterskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní všechny použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne 24. 6. 2021

.....

Děkuji vedoucímu mé magisterské diplomové práce Mgr. Petru Komendovi, Ph.D. za odborné vedení a věcné připomínky.

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

Jméno a příjmení: **Bc. Petra BURDOVÁ**
Osobní číslo: **F190402**
Adresa: **Šafaříkova 267, Němčice nad Hanou, 79827 Němčice nad Hanou, Česká republika**
Téma práce: **Korespondenční styl Bohuslava Reynka**
Téma práce anglicky: **Correspondence Style of Bohuslav Reynek**
Vedoucí práce: **Mgr. Petr Komenda, Ph.D.**
Katedra bohemistiky

Zásady pro vypracování:

Studentka bude sledovat prostřednictvím analýzy korespondenčního stylu proměny korepondence mezi dobou meziválečnou a poválečnou.

A) Vypracování analýzy korespondenčního stylu Bohuslava Reynka ve 20. letech.

B) Vypracování analýzy korespondenčního stylu v 50. letech.

C) Komunikační strategie v Reynkových dopisech.

D) Dobové kontexty a Reynkovy dopisy.

Seznam doporučené literatury:

- Bohuslav Reynek: Korespondence. Karolinum, Praha 2012.
Bohuslav Reynek: Básnické spisy. Archa, Petrkov 2009.
Miroslav Červinka: „Bestiář Bohuslava Reynka.“ In: Styl a význam. Čs. spis., Praha 1991, s. 68 – 88.
Jaroslav Med: Spisovatelé ve stínu. Portál, Praha 2004.
Jaroslav Med: Od skepse k naději. Svitavy, Trinitas 2006.
Lucie Tučková: Suzanne Renaud: Petrkov 13. Paseka, Litomyšl 2013.
Jitka Bednářová: Josef Florian a jeho francouzští autoři. CDK, Brno 2006.
Radek Malý: Spásná trhlina: reflexe poezie Georga Trakla v české literatuře. Votobia, Olomouc 2006.
Aleš Palán: Kdo chodí tmami. Petrkov 2012.
Ludvík Kundera: Haló, tady je vítr, vítrfice. Čs. spis., Praha 1969.
Jindřich Chaloupecký: Expresionisté. Torst, Praha 2013.
‘Vykoupení z mlh a chaosu...’: brněnský expresionismus v poli meziválečné literatury. (ed. Tomáš Kubiček, Jan Wiendl). MZK, Brno 2017.
Jaroslav Med: Nelze takto existovat na zemi. Tvar 23, 2012, č. 9, s. 6 – 7.
Michal Bauer (ed.): Hledání expresionistických poetik. Jihočeská univerzita, České Budějovice 2006.
Petr Komenda: Ediční příprava korespondence. UP, Olomouc 2008.
Michal Kosák et al.: Editologie. ÚČL AV ČR, Praha 2018.
Jaroslava Janáčková et al.: Řeč dopisů, řeč v dopisech Boženy Němcové. ISV, Praha 2001.
Lucie Saicová Římalová: Komunikační strategie v dopisech Boženy Němcové. Karolinum, Praha 2005.
Jana a Bohuslav Hoffmannovi: Dialogické interpretace. Karolinum, Praha 2015.
Jana Hoffmannová a kol.: Stylistika mluvené a psané češtiny. Academia, Praha 2016.
Peter Auer: Jazyková interakce. Nakladatelství LN, Praha 2014.
Lenka Kusáková: Korespondence jako aktivní činitel literárního života v období národního obrození. Literární archiv 38, 2006, s. 235 – 258.
Lenka Kusáková: Korespondence jako historický pramen a umělecký text. Česká literatura 53, 2005, č. 4, s. 574 – 581.

Alena Macurová: Komunikace v textu a s textem. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2016
Zdeňka Hladká: Soukromá korespondence jako lingvistický pramen. Brno: Masarykova univerzita, 2013.
Marie Čechová, Marie Krčmová a Eva Minářová: Současná stylistika. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.
Miroslav Červenka: Obléhání zevnitř. Praha: Torst, 1996.
Miroslav Červenka: „Individuální styl a významová stavba literárního díla“ In: Styl a význam. Čs. spis., Praha 1991, s. 246–262.
Karel Hausenblas: Od tvaru k smyslu textu: stylistické reflexe a interpretace. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1996.

Podpis studenta: *Barbora Teva*

Datum: *16/2/2021*

Podpis vedoucího práce: *Petr K*

Datum: *16/2/2021*

Obsah

Úvod.....	5
1 Teoretická východiska.....	6
1.1 Epistolární styl.....	6
1.1.1 Soukromé vs. veřejné.....	7
1.1.2 Psanost vs. mluvenost.....	7
1.1.3 Monologičnost vs. dialogičnost.....	8
1.2 Soukromá korespondence.....	8
2 Analýza korespondenčního stylu Bohuslava Reynka.....	10
2.1 Korespondence s Josefem Florianem.....	10
2.1.1 Témata korespondence.....	10
2.1.2 Blízkost s administrativním stylem.....	13
2.1.3 Fatická funkce v dopisech.....	18
2.1.4 Sebestylizace, syntax, slovní zásoba.....	19
2.1.5 Rozličné typy a funkce dopisů.....	25
2.2 Bohuslav Reynek jako spolupracovník/přítel.....	32
2.2.1 Bohuslav Reynek Josefu Richardu Markovi.....	32
2.2.2 Bohuslav Reynek s Janem Václavem Pojerem.....	35
2.2.3 Bohuslav Reynek s Vlastimilem Vokolkem.....	41
2.2.4 Bohuslav Reynek se Zdeňkem Řezníčkem.....	45
2.2.5 Bohuslav Reynek s Vladimírem Holanem.....	52
2.3 Rodinná korespondence.....	54
2.3.1 Bohuslav Reynek s rodiči.....	54
2.3.2 Bohuslav Reynek synovi Jiřímu na vojnu.....	57
2.3.3 Bohuslav Reynek Tereze Tiché-Sumové.....	59
2.3.4 Bohuslav Reynek neteri Zdeně.....	62
3 Jaký je tedy korespondenční styl Bohuslava Reynka?.....	64
3.3 Typy korespondenčního stylu a komunikační strategie.....	64
3.3.1 Blízkost s administrativním stylem, dominance informační a operativní funkce, dominance adresáta dopisu.....	64
3.3.2 Spolupracovník/přítel. Dominance autora či partnerský korespondenční vztah?.....	65
3.3.3 Rodinná korespondence – dominance „privátnosti“.....	66
3.1 Syntax.....	66

3.2 Slovní zásoba.....	67
3.4 Formální náležitosti dopisu	68
3.5 Motivy	68
4 Závěr.....	69
Anotace.....	70
Resume.....	71
Použitá literatura.....	72

Úvod

I přesto, že v současné době dopis ustupuje spíše do pozadí a nahrazuje ho především elektronická komunikace, tak byl po dlouhou dobu důležitou součástí naší společnosti a kultury. Nejen proto je důležité, abychom epistolárnímu stylu věnovali naši pozornost. Pro literární badatele je nepochybně důležitým zdrojem informací při interpretaci života a díla významných autorů ať už české nebo světové literatury. Mnohdy přináší důležitý kontext literárního díla – např. jak vznikalo, jaká byla motivace autora toto dílo napsat apod. Podoba epistolárního stylu každého pisatele přitom záleží na mnoha faktorech, které jeho výslednou podobu ovlivňují – např. samotný subjekt pisatele a jeho záměr, jeho psychické rozpoložení, kdo je adresátem dopisu apod.

Tato práce se zabývá analýzou korespondenčního stylu Bohuslava Reynka, který je důležitou osobností českého uměleckého života. Nepochybně se stal osobností, která svou výtvarnou a literární činností ovlivnila další generace. Jako překladatel se zasloužil o uvedení mnoha velkých jmen německé a francouzské literatury do českého literárního prostředí. Ty pak ovlivňovaly umělecký vývoj a tvorbu českých literátů (na tomto poli zůstává jeho nejdůležitějším překladem dílo Georga Trakla). Kolem jeho rodného Petrkova se vytvořil až jakýsi mýtický prostor, kde ještě v období Reynkova stáří jezdily houfy obdivovatelů. Tato velká úcta k tomuto výtvarníkovi a básníkovi přetrvává i nadále. V roce 2012 byla vydána kniha *Korespondence* od Jiřího Šerých a Jaroslava Meda, která je první soubornou edicí Reynkovy korespondence. Dopisy nám přinášejí svědectví o Reynkově životě, spolupráci s významnými osobnostmi českého literárního života, o jeho práci apod. Budeme pracovat s vybranými korespondenčními celky z právě z této edice, přičemž námi vybraný korpus textů čítá celkem 1008 dopisů. Jednotlivé korespondenční celky se pokusíme rozdělit dle jednotlivých typů korespondenčního stylu. Na základě analýzy konkrétních listů se pokusíme charakterizovat korespondenční styl Bohuslava Reynka, jeho komunikační strategie při psaní dopisů, syntax, slovní zásobu. Svou pozornost zaměříme také k vybraným motivům, které se v korespondenci opakovaně objeví a jsou důležité pro uměleckou tvorbu autora. V neposlední řadě se bude snažit stanovit několik odlišných typů korespondenčního stylu, které Reynek ve své komunikaci užívá, následně jednotlivé korespondenční celky pod tyto typy zahrneme a poukážeme na rozdíly mezi nimi. Své zjištění budeme dokládat množstvím konkrétních příkladů.

1 Teoretická východiska

1.1 Epistolární styl

Klasický psaný dopis byl po dlouhou dobu jedinou možností, jak se mezi sebou lidé mohli dorozumívat na dálku. Psaní dopisu mělo svá přesná pravidla a přistupovalo se k němu jako k jakémusi rituálu/obřadu. Postupně se vyvinula pravidla, která zahrnovala výběr dopisního papíru, ale také to, jak správně napsat datum, oslovit adresáta apod. Už ve středověku vznikaly vzorníky dopisů pro soukromou či dokonce milostnou korespondenci. V 19. století potom vznikají tzv. listáře, což byly praktické příručky, které uživateli poskytovaly návod a poučení o tom, jak správně napsat dopis. Ve druhé polovině 20. stol. naopak dochází k rozvolnění epistolárních norem.¹

Problematiku epistolárního stylu nepojímají všichni badatelé stejně. Bývá charakterizován na základě opozic soukromé vs. veřejné, psanost vs. mluvenost, monologičnost vs. dialogičnost. Obvykle bývá řazen k tzv. sekundárním funkčním stylům. Milan Jelínek (cit. dle Hoffmannová a kol., 2016, s. 81) ve svém článku *Styl epistolární* (1995) považuje epistolární styl za blízký konverzačnímu funkčnímu stylu, přičemž se liší především druhem kontaktu mezi komunikujícími – v konverzačním stylu jde o kontakt přímý, v epistolárním o nepřímý. *Příruční mluvnice češtiny* (2012, s. 725) vyděluje epistolární styl jako samostatný funkční styl. V rámci epistolárního stylu můžeme rozlišovat různé typy dopisů, které mohou být dány do souvislosti s primárními funkčními styly. Lze tedy vydělit soukromou korespondenci, která bývá spojována se stylem hovorovým (běžně dorozumívacím), korespondenci oficiální spojovanou se stylem administrativním, dále korespondenci otevřenou/adresovanou širší veřejnosti spojovanou s publicistickým a řečnickým stylem. Umělecký styl pak můžeme nalézt v korespondenci umělců, vědecký styl poté v korespondenci vědců.

Epistolární styl má také svou ustálenou grafickou úpravu a kompoziční uspořádání. Ve většině dopisů se tedy objevuje datum, oslovení adresáta, úvodní a závěrečné formule, podpis, post scriptum apod.; toto vše ve většině případů na stále stejném místě. Ustálená může být také délka jednotlivých dopisů, ale i jejich tzv. tonalita – míra zdvořilosti, důvěrnosti apod. V případě pravidelné výměny dopisů mezi korespondenčními partnery se vytváří dlouhodobý korespondenční dialog (diskurz), který má svůj zavedený rytmus a řád. (Hoffmannová a Hoffmann, 2015, s. 15–16).

¹ Někteří badatelé označují období druhé poloviny 20. stol. (eventuálně celé 20. stol.) za krizi či konec dopisu. V kontrastu uvádí století předchozí, které bývá označováno právě jako století dopisu. (Hladká, 2012, s. 56)

1.1.1 Soukromé vs. veřejné

Mezi dopisy soukromé zařazujeme korespondenci rodinnou, přátelskou či milostnou, přičemž jsou tyto dopisy stylově velmi rozrůzněné. V rámci soukromé korespondence se uplatňuje funkce informační, ale také kontaktní či apelová. Hojně se objevuje také funkce expresivní, kdy pisatel dopisu projevuje obvykle potřebu sebevyjádření, vytváří obraz sebe sama, prezentuje své postoje a nálady, vyznává city. Dopisy, jejichž pisateli jsou umělecky činní lidé, vykazují také funkci estetickou; jejich dopisy jsou nositeli estetické hodnoty. Důležitá je zde také slabší vázanost soukromého dopisu na normu spisovného jazyka, což ovšem záleží na pisateli, na době, ve které dopis píše apod.

Mezi korespondenci veřejnou patří zejména dopisy pracovní, úřední, diplomatické a obchodní, tedy dopisy vztahující se k různým situacím oficiální veřejné komunikace. Tato korespondence je spojena především s administrativním stylem a je žánrově velmi diferencovaná. U veřejné korespondence můžeme mluvit o nízké míře teploty² – neuvidíme zde výrazy emocionálně zabarvené, postojové a hodnotící, prostředky modální a kontaktní apod., které se v soukromé korespondenci většinou uplatňují ve velké míře. Ovšem existují také pojetí, která z epistolárního stylu vylučují dopisy s oficiální funkcí. Milan Jelínek vylučuje z epistolárního stylu dopisy s jinou funkcí než důvěrnou a familiární. Na základě jeho pojetí jsou dopisy s oficiální funkcí řazeny do různých věcných stylů v závislosti na sledovaném komunikačním cíli. (Macurová, 2016, s. 252)

O polaritě soukromý vs. veřejný můžeme uvažovat také v jiné rovině. V 19. století bylo běžné čtení soukromých dopisů umělců v různých salonech. Mohlo tedy docházet a také docházelo k tomu, že pisatel dopisu si byl vědom toho, že dopis nemusí být určen pouze pro soukromé účely (pro adresáta dopisu). Proto mohl při psaní dopisu uplatňovat jistou formu autocenzury. Stejně tak byly dopisy kontrolovány policií apod.

1.1.2 Psanost vs. mluvenost

Dopisy patří jednoznačně mezi texty psané, ale je na místě uvažovat také o aspektu mluvenosti, který se zřejmě s příchodem elektronické komunikace dále stále více napovrch. Kalkowska uvádí jako podstatný rys dopisů tzv. kolokviálnost – tedy neformálnost a mluvenost v dopisech, což je specifické pro korespondenci soukromou. (Hoffmannová a Hoffmann, 2015, s. 19) Tato kolokviálnost může být v dopisech umělců (tedy v dopisech s estetickou funkcí) užívána záměrně. Právě soukromý dopis je silně poznamenán rysy mluvených textů.

² Tento termín užívá ve svých pracích polská badatelka Anna Kalkowska. (Hoffmannová a Hoffmann, 2015, s. 18-19)

1.1.3 Monologičnost vs. dialogičnost

I přesto, že formálně bychom mohli mluvit u dopisu o tom, že autor vede jakýsi monolog, většina dopisů je prostoupena silnou vnitřní dialogičností. Autor dopisu do textu projektuje nejen sám sebe, ale zejména adresáta dopisu – to se projevuje různou měrou v užití fatických signálů a kontaktních prostředků. Nezřídka tak v dopisech vidíme různé typy otázek a výzev směřovaných právě k adresátovi dopisu, objevují se také výrazy upozorňovací či ověřovací (např. *vid', no vidíš*, ...), prostředky hodnotící, výrazy pochybností apod. Díky nemožnosti okamžité reakce adresáta se v otázce dialogičnosti epistolárního stylu mluví také o tzv. dialogu latentním, imitovaném či stylizovaném. Můžeme vymezit tři hlavní typy dialogu: osobní (založený na polaritě já-ty), situační/předmětný (výrazně se vztahuje k aktuální situaci) a konverzační, přičemž se jednotlivé typy dialogu kombinují a realizují různou měrou. (Hoffmannová a Hoffmann, 2015, s. 17-18) Jana Hoffmannová (2016, s. 81) nepojímá soukromý dopis jako izolovaný text, ale jako repliku korespondenčního dialogu, přičemž korespondenci mezi pisatelem a adresátem chápe jako dlouhodobý diskurz. V korespondenčním dialogu nacházíme právě odkazy na dopisy předchozí, citace z dopisů apod., čímž se projevuje právě dlouhodobý diskurz korespondence. Ovšem v některých dopisech bývá dialogičnost potlačena. Jde např. o dopisy, kdy se pisatel zaměřuje sám na sebe a dopis je pro něj forma jakési zpovědi. Alena Macurová (2003b, s. 215) v tomto případě mluví o tzv. nulovém adresátovi, kdy pisatel sice dopis někomu posílá, ale adresát je pouze textovým konstruktem vyvolávajícím psaní. Právě tyto dopisy mají ráz monologičnosti a v určitém smyslu se blíží deníkovým zápisům.

1.2 Soukromá korespondence

Jak jsme uvedli výše, u různých typů dopisů můžeme nalézt různé funkční styly, a není tomu jinak ani u soukromé korespondence. Ani tu není možno jednoznačně stylově zařadit, může se zde prolínat více funkčních stylů. I přesto, že v soukromé korespondenci zřejmě převládá styl běžně dorozumívací, nemusí to tak být u každého dopisu.

V soukromé korespondenci můžeme nezřídka pozorovat také jev metatextovosti, kdy dopis není pouze textem a kontextem, ale autor komentuje např. svůj přístup ke korespondenci, vlastní styl psaní dopisů, ale i dopisy svého korespondenčního partnera a jeho chování v rámci korespondenčního dialogu – autor dopisu tedy vytváří metadialog. Mnohdy autor ke svému výroku připojuje právě metatextovou pasáž, kde vysvětluje zvolené výrazy, omlouvá se za ně apod. (Hoffmannová a Hoffmann, 2015, s. 15-16).

Milan Jelínek (cit. dle Hoffmannová a kol., 2016, s. 81) uvádí, že se soukromá korespondence vyznačuje neúplnými tematickými liniemi – často je zformulováno pouze téma, ale réma již ne; implicitními souřadnými souvětími; parcelací výpovědí; juxtapozicemi; méně běžné jsou pak složitější syntaktické útvary. Vše samozřejmě závisí na pisatelových znalostech a schopnostech, na adresátovi dopisu apod.

Alena Macurová (2003a, s. 61-62) věnuje svou pozornost také neverbálním prostředkům soukromých dopisů, kam patří např. (ne)členění dopisu na odstavce, grafické (ne)vyčlenění a umístění oslovení a podpisu, vpisky do již napsaného textu, podtrhávání, škrtnutí, ale také to, čím byl dopis napsán (např. tužkou, perem apod.). Všechny tyto faktory totiž ovlivňují interpretaci dopisu adresátem, ale musíme k nim přistupovat s opatrností a posuzovat je v kontextu prostředků verbálních.³ Mnohdy je ovšem badatel/čtenář ochuzen o tyto faktory, protože má k dispozici pouze korespondenci již zpracovanou v tištěné podobě, má tedy k dispozici edici dopisů.

V neposlední řadě se také proměňuje charakter normy soukromých dopisů – v dřívějších dobách měla soukromá korespondence velmi oficiální a formální ráz; v současnosti je pro soukromé dopisy charakteristická neformálnost a subjektivní zabarvení stylu. Pro soukromé dopisy přestává být tedy závazná norma spisovného jazyka. Co se týče kompozičních norem dopisu, ty bývají stále poměrně dodržovány – např. datace, úvodní či závěrečné části, podpis, případně post scriptum. Částečně se proměňují pouze fráze užívané v těchto pasážích směrem k civilnosti a neformálnosti.

³ Na tuto problematiku upozorňuje také polská badatelka Skwarczyńská. (Macurová, 2016, s. 254)

2 Analýza korespondenčního stylu Bohuslava Reynka

V této části práce se budeme věnovat analýze jednotlivých korespondenčních celků, přičemž jednotlivé celky jsme se rozhodli rozdělit do tří podkapitol, které jsme stanovily dle odlišných korespondenčních stylů Bohuslava Reynka.

2.1 Korespondence s Josefem Florianem

Analyzovaný korespondenční celek čítá 534 dopisů, který je zcela kompletní a je veden oboustranně.⁴ Počátek tohoto dialogu je v roce 1914 (zpočátku byla korespondence vedena Florianovým spolupracovníkem Antonínem Ludvíkem Strížem) a končí rokem 1941, kdy Josef Florian umírá. Korespondence mezi nimi tedy přetrvávala bezmála 27 let. Jde o velmi intenzivní korespondenční dialog, a proto jsme se jej rozhodli vydělit jako samostatný celek, i přesto, že bychom ho mohli zařadit i do kategorie Bohuslav Reynek jako spolupracovník/přítel.

Počátky tvůrčí dráhy Bohuslava Reynka můžeme nalézt už v letech 1911–1912, kdy poprvé odjel do Francie a po návratu začal psát první verše a malovat. I přesto je pro jeho tvůrčí vývoj velmi důležitý rok 1914, kdy publikoval své první verše v *Moderní revue* a seznámil se právě s Josefem Florianem, který velmi výrazně ovlivnil jeho osobnost. Velmi záhy se pro Floriana stává jedním z neaktivnějších a nejpilnějších spolupracovníků, zejména na poli překladatelské práce.

2.1.1 Témata korespondence

Josef Florian je významnou postavou na poli vydavatelské práce. V roce 1900 se rozhodl, pod vlivem četby Léona Bloye, napravit „zkažený“ český národ pomocí kvalitní četby. Proto z vlastní iniciativy a bez jakýchkoli větších finančních prostředků založil vydavatelství *Dobré dílo*, kde od roku 1903 začal vydávat katolické a esteticky náročné publikace. *Dobré dílo* se tak stalo důležitým centrem intelektuální činnosti v Čechách. Spolupráce Bohuslava Reynka s Josefem Florianem začíná přibližně na jaře 1914, kdy Reynek poslal své první překlady do Florianova sborníku *Nova et vetera*. Dle Jaroslava Meda (Med, 2006, s. 117-118) to byl právě vztah k francouzské spiritualitě a Francii jako takové, který Reynka přivedl na cestu spolupráce se Starou Říší. V prvním dochovaném dopisu z pera A. L. Stríže se můžeme dočíst, že Reynek „překládá věrně a pěkně“. Z počátku pozorujeme projev velké úcty vůči Florianovi, který je pro mladého Reynka vzorem, od kterého se má co učit. I přesto, že je dělil bezmála dvacetiletý věkový rozdíl, velmi záhy jejich vztah přerostl ve vzájemný respekt a přátelsko-pracovní vztah. Jak ostatně konstatuje ve své knize i Jitka Bednářová (2006, s. 29), Reynkův hlas se pro Floriana stal natolik zásadním, že se mnohdy staví do

⁴ Tato korespondence je zároveň největším korespondenčním celkem knihy *Korespondence* (2012), ze které vycházíme.

role toho, kdo vybírá knihy, které se stanou součástí edičního plánu Dobrého díla. „Reynek sleduje francouzské časopisy se stejnou přirozeností, spontaneitou a s podobným orientačním smyslem jako Florian. V hodnotových měřítcích jsou si natolik blízcí, že stačí, aby Reynek Florianovi prostým oznamovacím tónem sdělil: knížka se mi líbila a chci ji přeložit.“ (Bednářová, 2006, s. 29) Tato etapa, které můžeme být svědky díky dochované korespondenci, bývá považována za vrcholné období Dobrého díla. Mnohdy se v dopisech projevuje také Reynkův vztah ke Staré Říši – dočteme se, že se těší na návštěvu do Staré Říše, či že mu toto prostředí chybí (o tom se ostatně zmiňuje i v dopisech určených jiným adresátům). A. L. Střížovi mladý básník vyjevuje svou nezkušenost, když 25. června [1914] přiznává toto: „*Žel, z autorův, o nichž v listě mluvíte, znám z četby pouze Verlaina. (Přiznávám se k tomu, že v mém věku nelze mít velkých zkušeností – a pak, co štěrku jest třeba odklidit, než se dostaneme k Prameni.)*“ (Reynek a kol., 2012, s. 17) Objevují se také žádosti o literaturu, či stesky, že jeho práce je chabá – 1. září 1914 – „*Zda moje práce není chabá? – Vím, že jest.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 24)

Dochovaná korespondence zachycuje také první Reynkovy básnické počiny. Už [15. 10.] 1914 píše Stříž Reynkovi o tom, že ukazoval jeho básně Florianovi: „*Mínil jsem zvlášť báseň Modlitba. V neděli ukazoval jsem ji p. Florianovi, s Rozsévačem, Slzami a Samotou, ptaje se ho, neví-li, z které knihy Fortovy jsou. Pan Florian se divil, že Fort má tak krásné věci jako Modlitba; ...*“ (Reynek a kol., 2012, s. 28) a [15. 12. 1915] se v listu Střížovi dočteme, že jeho prvních věcí bude již na knížku. Dopisy nám odкрývají také Reynkovu inspiraci, na které staví své básnické dílo – tedy jeho četbu, která ho jistě v mnohém ovlivnila a inspirovala.

Pravidelným tématem korespondence jsou Reynkovy překlady – z jednotlivých dopisů lze velmi dobře vyčíst, kdy a co Reynek překládá (včetně překladů, které nikdy nebyly publikovány); mnohdy jsme svědky Reynkovy žádosti o radu v překladu, pravidelného informování o stavu práce nebo žádosti o její zaslání, jak je ostatně vidět i v ukázkách uvedených výše. Dalším častým tématem, které se objevuje nejen v tomto korespondenčním celku, je literatura, kterou ta či ona strana čte. Pravidelně si velmi zaujatě sdělují jména nových autorů, které objevili – např.: 18. února [1916] – „*Čtu Život sestry Marie; čekal jsem více askéz a bojů s ďábly a trochu jsem z toho měl strach – ale jest to sama líbeznost – ani ti čerti zde valně nenahánějí, mají někdy i veselé nápady. Ale co krásy v jejich slovech!*“ (Reynek a kol., 2012, s. 55). Pracovní korespondence zahrnuje také trable se sháněním autorizací pro překlady od různých autorů nebo žádosti o knihy. Odkrývá se nám také Florianova neblahá finanční situace, když žádá opakovaně Reynkovy rodiče o půjčku nebo si stěžuje, že musí prodat svůj tiskařský stroj. Korespondenční celek tedy víceméně zůstává pouze v rovině pracovní a málokdy se stane, že se zde objeví osobní problémy některé ze stran. Toto ostatně konstatuje také Jaroslav Med (2006, s. 116), když uvádí, že je pro jejich korespondenci „charakteristická

naprostá absence nepodstatného, minimum intimní náladovosti a subjektivních problémů; vše je podřizováno tvůrčí sounáležitosti, sebekázeň zde vítězí nad pocity.“ Pokud se už tak stane, přečteme si o Reynkových peripetiích s možným odvodem na frontu, o seznámení s jeho budoucí ženou Suzanne Renaud, či o trablích ohledně jejich sňatku.

REYNEK FLORIANOVÍ

[Petrkov, pošt. raz. 31. 1. 1926]

†

Děkuji srdečně Vám a všem za milé přání a požehnání: nelze si přátí víc, než co jste napsal. Také obrázek (frontispice) je vítán a pěkný. Mnohokopytníci znamenají štěstí od starodávna, a právě onehdy psala Suzanne, že potřebujeme „un peu de bonheur pour refleurir“. A mně se to taky zdá. Byl bych svátek už slavil ve Francii, ale konzul v Marseilli provedl cosi s mými papíry a všechno aspoň o měsíc zdržel. A co si na takovém vezmete. Podle nynějších dispozic by mohla být svatba kolem 15. února, pakli do toho zas něco nevleze.

Sestra Marcella se uzdravuje; pochybovali o ní.

(...)

S upřímným pozdravem

Váš Bobuslav Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 203–204)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Grenoble, pošt. raz. 28. 2. 1926]

Vzpomínám a pozdravuji z Grenoblu. Žrouti papírů při „civilní správě“ ještě nás trápí, stále nemají dost (kéž „puknou“), ale svatba snad bude kolem 10. března. Farář zde nesmí oddat, dokud nejste „oddáni“ na radnici. Vzpoměňte si, prosím Vás, na oba.

S mnoha pozdravy

Váš B. Reynek

(...)

(Reynek a kol., 2012, s. 204)

Samostatným tématem je Reynkova básnická tvorba, která je v dochované korespondenci pravidelně tematizována, včetně Florianových pochval a výhrad vůči textům. Viz tyto dopisy: [17. 8.] 1919 píše Reynek Florianovi: „*Také, prosím Vás, mi pošlete onen můj Duben s poznámkami, co proti některým věcem máte. Škrtat jsem ochoten, předělávat jest těžko, ale uviděl bych. Mám zde ještě některé věci,*

kteřé jsem se rozhodl do toho přidati, tedy celou knížku přeorganizuji.“ (Reynek a kol., 2012, s. 118), nebo dopis od Floriana ze dne [15. 3. 1924]: „*Minulou neděli vzal jsem do ruky Vaše Žízně a musím Vám říci, máte tam některé kousky velmi krásné. Jen ty jiné, a v nich ta jistá místa (jako u Sužanny Renaudové) mi vadí stále.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 193) Za důležitý bod v této korespondenci považujeme také Reynkovu snahu vyzkoušet si práci vydavatele – dne 6. 9. 1921 píše Florianovi, že se asi pokusí o vydávání Sešitů poezie. Edici vydával vlastním nákladem v Petrkově v letech 1921–1927 (během tohoto období vyšlo sedm čísel), mimo jiné zde publikoval také své básnické sbírky. V tomto období pravidelně informoval Floriana o tom, co hodlá do jednotlivých čísel dát, jak je daleko s přípravou, kdy číslo vyjde a podobně. V tomto směru je pro nás důležité datum 7. října 1921, kdy jsme svědky toho, jak mu Florian předává své nakladatelské zkušenosti – „*Poezie sešit I. nespouštějte z mysli. Druhý už půjde sám. Nečekejte, že Moudrost Vám vydají zatím v celém svazku. Ta by se právě hodila do tří sešitů Poezie; má právě tři díly, každý přiměřený na jeden sešit. Aby byly v prvním svazku drobné, jen drobné práce, neschvaluju. Na to jsou Nova et vetera. V Poezii třeba vše držeti na vyšším stupni, tedy aby každý sešit, tedy i první, měl svou páteř, základní dílo (dejme tomu 2 archy), a pak teprve drobnější přídavky, arci aspoň dvojlisty, pro sebe oddělitelné. Též bych nemyslel, že by se tam hodily delší mystické prózy. Ale již Gourmontova Mystická latina by se tam hodila.*“ Vidíme zde také to, že se snaží ovlivnit jeho spolupráci s Josefem Čapkem, který pro něj dělal výzdobu k jeho sbírce *Rybí šupiny*, když píše toto: „*P. Josef Čapek mi psal, že má dělat konfiguraci k Rybím šupinám; (...) Snad by bylo dobře upozornit ho, že velikost jeho rytin by měla odpovídati rybím šupinám, neboť zdá mi se, že celostránková linolea by celku málo prospěla; arci vůbec nevím, jak to zaonačí, mluvím tedy do větru.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 167)

2.1.2 Blízkost s administrativním stylem

Dopisy, které máme k dispozici, nám přinášejí zejména pracovní korespondenci započatou A. L. Strížem, kdy se mladý Reynek seznamuje s chodem Florianova nakladatelství a dostává svou první práci. Velmi záhy se korespondence přesouvá do režie samotného Josefa Floriana – jejich korespondence na pravidelné bázi začíná dne 19. prosince 1915.⁵ V tomto bodě můžeme uvažovat o blízkosti korespondenčního dialogu s administrativním stylem, kdy je pro tuto korespondenci typická informativní funkce textu, ale také funkce operativní – korespondenti se domlouvají na tom, kdy a co bude přeloženo, vydáno, apod. Pro tyto úseky korespondence je mnohdy typická jakási heslovitost či zkratkovitost, která se projevuje mimo jiné také užitím větného ekvivalentu – např. *Ostatek ústně – asi příští týden; Ostatek až v Staré Říši*. Zkratkovitost některých dopisů se projevuje také tím, že Reynek užívá výčty: [17. 1.] 1916 - *Včera dostal jsem lístek od pana Klicmana: psal tužkou, leží, má také již spálu, jak jste mu v Jihlavě „prorokoval“.* (Reynek a kol., 2012, s. 53) nebo např. 17. 11.

⁵ První dochovaný dopis od J. Floriana je datován na 30. září 1915.

1921 - *A já bych Vás prosil, nepotřebujete-li jich, o půjčení těchto knížek: Veliké závěti Villonovy, Lafontainových Bajek a Poèmes de la pipe od Derèma.* (Reynek a kol., 2012, s. 170) Velmi často se objevují korespondenční úseky tohoto typu:

REYNEK FLORIANOVÍ

[Jihlava] Sv. Terezie [15. 10.] 1917

†

Zároveň posílám balík; články do Nova et vetera vloženy do Hyperionu. V knížce K. Hauptmana nic se mi nelíbilo.

Mám-li poslati Tomanovi Trakla, pošlete mi adresu. Dva výtisky na ručním ještě mi, prosím Vás, pošlete do Petrкова. – Máte již Kokoschkův sešit Kunstblattu? Bylo by třeba něčeho o něm do Nova et vetera. Článek Stephanův příliš se mi nezdá. K článku o Matissovi bylo by pěkné přidati některou kresbu z Cahiers d'aujourd'hui. (...)

Váš B. R.

(Reynek a kol., 2012, s. 86)

FLORIAN REYNKOVI

[Stará Říše, pošt. raz. 19. 10. 1917]

Milý příteli,

(...) Dnes pak dávám do tisku povídky P. Ernsta Princezna Východu. Všiml jsem si, že tam bylo tužkou opravováno, sám jsem to tedy neprohlížel. Žádané pošlu co nejdříve v balíčku s něčím novým. (...)

J. F.

(Reynek a kol., 2012, s. 86–87)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Grenoble, pošt. raz. 5. 1. 1927]

†

Bernanos je už skoro celý opsán. Chcete věděti určité požadavky za překlad, tedy: vydáte-li 300 výtisků lepších a 1000 obyčejných, dali byste mi z toho ihned po vydání 30 výtisků lepších a 30 obyčejných. Tak si to asi představuji. Kdyby to bylo příliš, napište mi prosím a zredukujeme počet volných výtisků. To by bylo vše o tom.

Kdyby Vás zajímalo navázat s pí Séguin-Béchetoille pro výzdobu knih (ryla obrázky pro Notre-Dame d'Ay od Pizea), myslím, že by ráda něco udělala. Chystá mi výzdobu pro Valéryho Palmu. Adresu Vám mohu kdykoli sdělit, Ani nevím, jestli jsem Vám už psal, že nová knížka Suzannina (L'Invisible Aurore) vyjde v edicích Tour d'Ivoire.

Upřímný pozdrav všem od obou.

B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 209)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Petrkov] 18. 12. 1923

†

Napište, prosím Vás, kolik Delfínů byste si přál; budu Vám v novém roce posílat balík, tak bych je k tomu přidal. Paní H. Stránské jsem Delfína poslal hned, také už ho zaplatila. R. Š. posílám dnes. Jsem rád, že se to s tou dedikací povedlo. Doufám, že na Delfína dáte lístek do Pramenů (dávno už nevyšly – nebo jsem je nedostal?). Prodávám je po 15 K, to tam prosím Vás také přitiskněte. (Ale vám je neprodávám.) Semínka na lasalettský „Ráj“ také pošlu až s tím balíkem; teď stejně byste s tím nic nemohl dělat. Arnoux překládám, je to pěkné.

Přeji Vám mnoho radosti a pokoje vánočního všem.

Váš Bobuslav Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 190)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Petrkov] 5. 10. 1935

†

Dopisy jsem včera poslal, balík uchystám co nejdříve.

Váš B. R.

(Reynek a kol., 2012, s. 254)

Z výše uvedených ukázek můžeme vidět, že je pro tyto dopisy typická spíše jednodušší syntax – Reynek užívá jednodušší souvětí (*Arnouxe překládám, je to pěkné.; Paní H. Stránské jsem Delfína poslal hned, také už ho zaplatila. R. Š. posílám dnes.; Mám-li poslati Tomanovi Trakla, pošlete mi adresu. apod.*), někdy dokonce věty jednoduché (např. *V knížce K. Hauptmana nic se mi nelíbilo.; Chystá mi výzdobu pro Valéryho Palmu.*). V korespondenčním celku můžeme nalézt také typy dopisů jako je uvedený dopis z 5. 10. 1935, kdy Reynek Florianovi posílá pouze jednoduchý vzkaz o délce jedné či dvou vět. Délku psaní si snaží Reynek ulehčit také tím, že hojně užívá zkratky, přičemž většinou jde o zkratky standardizované a běžně užívané – např. *p., pí, atd., K (korun), Kč, P. S., Dr., sv., frs. (franků), t. m. (tohoto měsíce), t. r. (tohoto roku), arch. (architekt) apod.* Hojně dochází také ke zkracování jmen – např. *C. Mayran, P. L. Vrána, P. Fencel, H. Stránské, G. Le Cardonell, H. Carosy apod.* K vytváření vlastních zkratk typických pro tuto korespondenci se ale adresáti uchylují velmi zřídka. Dle našeho výzkumu jde pouze o zkratky *N. et V.* (Nova et Vetera), zkratky pro francouzský literární časopis *Nouvelle revue française*, pro kterou užívají dva typy zkratk – *N. R. F.* nebo *NRF*, pro francouzský časopis *Nouvelle litteraire* užívají zkratky *N. litt./Nouv. litt.* Kromě dominující informativní a operativní funkce, heslovitosti/zkratkovitosti dopisů a užívání zkratk, můžeme znaky administrativního stylu najít v tomto korespondenčním celku také v tom, že Reynek užívá seznamů (např. knih, které potřebuje zaslat), aby zpřehlednil jednotlivé informace sdělené v dopise, byť jde o jev ojedinělý. Mnohem více využívá členění textu do odstavců, aby oddělil jednotlivé informace od sebe.

REYNEK STRÍŽOVI

V Petrkově 24. 2. [1916]

Milý příteli,

budete-li od toho Vířana objednávat, vezměte mi, prosím Vás, tyto knížky

z Mercuru:

Jules Romains, Odes et prières;

François Porché, Humus et poussière;

Louis le Cardonnel, Carmina sacra;

Od Péguyho Oeuvres choisies a La Patrie; z toho švýcarského katalogu brožurku o

Péguyem (Paul Seippel, Charles Péguy; brochure in 12; 60 centimes). (...)

Váš B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 55–56)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Petrkov] Sv. Václava [28. 9.] 1919

†

Mifibosethy jsem včera dostal, i Tři dukáty. Dvě z těchto povídek jsem ještě neznal a s velikou chutí jsem dnes obě přečtl. Kdyby takových knížek bylo! P. Durychovi Mifibosetha pošlu. Zapomněl jsem naň. Ale knížek se mi nedostane. Ještě alespoň 6 mi jich, prosím Vás, pošlete (v rekomand. balíčku!). Asi tehdy ten „seznam“ nebyl úplný, tedy to vypisuji znovu na papírek, abyste to někomu zbytečně neposílali. (...)

Pozdravuje Vás

Váš Bobuslav Reynek

[Přiložený lístek:]

Hezina, Benda, Hofman, J. Čapek, K. Čapek, Marek, Blatný, Turek, Šindler, Kuncíř, Vedral, Březina, Durych, Odvalil.

Mifibosethy

(Reynek a kol., 2012, s. 123)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Petrkov] 4. 10. 1923

†

Až budete něco objednávat z Francie, přiberte, prosím Vás, pro mne tyto knížky:

Felix Klein: Madeleine Sémer

M. Burnat-Provins: Le Chant du Verdier

F. T. Alibert: Odes

Estaunié: L'Infirmes aux mains de lumière

J. de Lacretelle: Mort d'Hippolyte.

(...)

Srdečně Vás všechny pozdravuje

Váš Bobuslav Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 189)

Pro administrativní styl může být typické také užívání terminologizovaných spojení, což najdeme i v korespondenci Reynek – Florian. Jde o termíny a výrazy spojené s nakladatelskou činností – např. *dvojlist, orientační listky, dřevoryty, rukopisy, právo vydavatelské, výtisk, rytiny, spisy, frontispice, autorizace, arch, edice, korektury, štočky, litery, bibliofil*, nebo odborné výrazy pro druh papíru – *japon, Joynson* apod. Marie Čechová (1989) ve svém článku *Charakteristika administrativního stylu* mluví o tom, že pro administrativní styl je mimo jiné typický výskyt adjektivizovaných tvarů – příčestí a přechodníků,

což právě můžeme hojně spatřit ve slovní zásobě Bohuslava Reynka. V dopisech se objevují např. tvary n-ového participia – *vysázen, vykreslen, usazen, přichystán, osvobozen, rozebrán, přeložen, nachystán, povděčen, namagnetizován* atd., řidčeji se objevuje přechodník – např. *maje, jsouc*. Marie Čechová (1989) ve svém článku rovněž uvádí, že v administrativním stylu se užívají také modální predikativa, které se objevují také u Reynka. Nejčastěji jde o predikativum *možno*, ale také *lze* či *je nutno*. Důležité je také zmínit, že s administrativním stylem koresponduje také fakt, že v tomto korespondenčním dialogu ustupuje autor dopisu do pozadí – opravdu zřídka zde najdeme vyjádření postoje k adresátovi či rozebírání osobních problémů autora dopisu apod. Můžeme mluvit spíše o institucionálním postavení autora dopisu, který plní roli překladatele; adresát dopisu plní roli jeho „zaměstnavatele“, vydavatele Dobrého díla. Proč tedy nejde o administrativní styl, ale mluvíme pouze o blízkosti některých prvků korespondenčního dialogu Reynek-Florian s administrativním stylem? Dopisy nemají standardizovanou podobu a nedrží se ve formálním rázu, texty postrádají typické administrativní obraty typu *z titulu, stran, potažmo* apod. Objevuje se užívání zdvořilých a expresivních výrazů, Reynek užívá také nespisovných výrazů – zejména jde o tvary slovesa *čtl*. Administrativnímu stylu se vymyká také Reynkova práce s uvozovkami, do kterých umísťuje buď své ironické poznámky, nebo že něco myslí „v uvozovkách“: *Nemáte ještě nic, čím by se „uvedl“ do češtiny?* (Reynek a kol., 2012, s. 162); *Psal mi včera Hofman, že by se letos k nám rád podíval a že by s Vámi rád zde užil našeho „ticha“*. (Reynek a kol., 2012, s. 162); *Semínka na lasalettský „Ráj“ také pošlu* (...) (Reynek a kol., 2012, s. 190); *Snad by to zpestřilo i „zábavnou rubriku“ Archů*. (Reynek a kol., 2012, s. 232); *Těch několik „cenných papírů“, které zde Suzanna má, není možno prodat, protože jsou „zamrzlé“, nemají na burze kurs. Až prý po „krizi“ se zotaví a půjdou na odbyt*. (Reynek a kol., 2012, s. 235).

2.1.3 Fatická funkce v dopisech

Pokud se zaměříme na fatickou funkci v dopisech najdeme zde různé typy otázek, které mnohdy vybízejí adresáta k dalšímu zareagování – např. *Nepůjčil byste mi je, prosím Vás?*; *Co Vám odpověděli z Unie?*; *Mám Vám ji ještě poslat?*; *Máte již Kokoschkin sešit Kunstblattu?*; *Byl jste již v té Praze?*; *Poslal jste té pí Veselé nějaké knihy?* (přičemž zájmeno *té* v obou případech odkazuje na některý z předchozích dopisů). Objevují se také obraty, které odkazují na předchozí dopis adresáta, či předpokládají jeho reakci – např. *zmiňujete se v psaní?*; *Mám Vám ji ještě poslat? Pakli ano* (...); *Sešit Aktion, o který píšete,* (...). V textech nalezneme také výzvy směřované k adresátovi – např. *Prosím Vás, mohl byste* (...); (...) *prosím Vás, pošlete mi ho,* (...); apod. Objevují se i dopisy, které udržují kontakt mezi sdělovacími. Jde zejména o přání k svátkům, Vánocům, krátké pozdravy apod.

REYNEK FLORIANOVÍ

Bandol 19. března 1926

Vše dobré k svátku upřímně přeji

Bobuslav Reynek

Suzanne Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 205)

REYNEK FLORIANOVÍ

V Grenoblu 2. prosince 1932

†

Posílám Vám tuto povídku k Mikuláši pro její pěknou předvánoční atmosféru a srdečně Vás všechny pozdravuji.

Váš B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 234)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Petrkov] 27. 11. 1935

Upřímné sbohem a díky! Máme před odjezdem. Pomodlete se za brzký návrat v pokoji.

Váš B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 256)

2.1.4 Sebestylizace, syntax, slovní zásoba

Pokud obrátíme svou pozornost k Reynkově sebestylizaci v tomto korespondenčním celku, na začátku vystupuje zcela určitě jako mladý a nezkušený, který si rád nechá poradit od Floriana (potažmo Stríže), kteří mají daleko více zkušeností než on sám. V této souvislosti se objevuje také tendence snižovat sebe samého a zdůrazňovat, že nemá tolik zkušeností. V dopisech se objevuje také Reykova snaha vyjavit svou vděčnost – 8. července 1914 píše toto: „*Děkuji Vám za vše, především za krásné věnování v Můj Flos Sanctorum; dovolu mi, abych se Vám poněkud alespoň odvděčil: pošlu Vám obrázek – jsem totiž „vlastně“ malíř – (...) Přijměte prosím tento dárek z vděčnosti.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 19) V dopisech vidíme také Reynkovu lásku k francouzskému jazyku a touhu Francií navštívit – 27. srpna 1919 – „*Ale já nemyslím právě na Paříž, když chci do Francie. Chci si tam někde, nejraději na západním pobřeží, najít nějaké hnízdo či doupě na zimy – zde jsou zimy nesnesitelné (pro mne). Také rád bych se podíval na La Salettu.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 119) Později se vztah Floriana a Reynka vyrovnává

a přinášejí jeden druhému své rady a nápady pro společnou práci, i když je pravdou, že Florian stále zůstává v pozici zkušenějšího.

V tomto korespondenčním celku najdeme poměrně rozmanité dopisy, co se syntaxe týče. Můžeme najít rozvitá souvětí, kde Reynek využívá i středníků. V souboru Reynkových dopisů adresovaných Florianovi ale najdeme i krátké dopisy, které jsou psané stručnými větami (jde právě o dopisy informativní a operativní, jak jsme uvedli výše). Reynek zde žádá o zaslání nějakých knih, posílá své překlady apod.

REYNEK FLORIANOVÍ

[před Vánocemi 1915]

Vážený příteli,
posílám, co se dalo sehnati. Mnoho se teď toho nedostane, vymlouvají se na válku. Víno poslal lékárník zvlášť. Ty „lampičky“ jsem poslal dvě, kdyby se některá snad nehodila. Ptáky také dva a brouka.
Stojí to i s tím vínem 35 K.
Pozdravuje Vás všechny oddaně

B. R.

(Reynek a kol., 2012, s. 51)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Jihlava] Na Hod boží vánoční [25. 12.] 1915

Vážený příteli,

(...)

Život svaté Jenovéfy od Puvise de Chavannes neznám toliko z černých reprodukcí – byl jsem ještě šťastnější než Vy; viděl jsem je na vlastní oči v samém Panteonu a poznal jich velebnost, jíž žádná reprodukce neukáže. A několik kroků od Panteonu – odkud záhy vyžene svatokrádež spáchaná ostatními „dekorátory“ a buržoázní luzou – jest prastarý a překrásný kostelíček svaté Jenovéfy – tam mi bylo, jako bych vdechoval zlato, zlaté světlo a vůni zlatých olejů – jinak toho nedovedu říci.

Zcela Váš

Bobuslav Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 53)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Petrkov, pošt. raz. 28. 9. 1920]

†

Ty návrhy Metodějovy jsou pěkné, jen to tak udělejte*. – Blatný a Odvalil nedostali Zajíce. Či ještě jste ho nerozesílali? Ostatek ústně – asi příští týden.

S upřímným pozdravem

Váš Bobuslav Reynek

*Má tam na jednom lístku Pavel Scheerb. – raději bych Paul.

(Reynek a kol., 2012, s. 152)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Petrkov] 10. 3. 1923

†

Rouveyra přeložím, ale trochu musíte mít strpení, jsem šestiměsíční zimou etc.* příliš vysát, teď bych to těžko skládal. Potřeboval bych asi na ¼ roku do marockých skal se pražit, ale protože nemám křídla, třeba vyčkat, až slunce vyplivne pár kalorií na Čechy a přiměje zbytky krve k cirkulaci. Kdy k Vám přijdu, ještě určitě nevím, říkal mi bratranec, abych ho vzal s sebou, a nemáme ještě umluveno datum. Budu hledět, aby to bylo brzy. – Delfín Jossotův není špatný, jen trochu moc otvírá hubu, a dle tradic delfín lidi nepolykal, naopak zachraňoval tonoucí a trosečníky, byl tedy jakýmsi psem svatého Kryštofa. – Kdyby Dotennes vydal zas něco o zvířatech, tedy mi to, prosím Vás pošlete, nebo mne upozorněte, abych si to pořídil. Překládám po kouscích Netopýra. Toho delfína pošlu asi Čapkovi, co mu řekne.

Se srdečným pozdravem

Váš B. R.

*Také jsem byl nedávno „nemocen“; prodělalo se mi patro (od zubů) a vypouštělo jakousi herodovskou nečistotu do úst, hořkou a vydatně páchnoucí. Přitom horečka fantazii povzbuzující, zřejmě na útěchu v neomalených bolestech.

(Reynek a kol., 2012, s. 185)

Reynek užívá citování různých textů, ať už jde o texty biblické nebo jeho četbu apod., přičemž citaci náležitě označuje uvozovkami. Uvozovky užívá také v případech, kdy chce být ironický; když chce vyjádřit, jak se něco mezi lidmi říká nebo v nadneseném významu – viz ukázky. Mimo to hojně užívá také méně nebo více důležité doplňující poznámky, které uvádí do závorek. Umisťuje

sem také svoje myšlenky, které ho při psaní dopisu napadají. Velmi často užívá pomlčku pro oddělování jednotlivých částí textu, což můžeme také v následujících ukázkách dobře vidět.

REYNEK STRÍŽOVI

V Petrkově 18. února [1916]

Milý příteli,

(...)

Čtu Život sestry Marie; čekal jsem více askezí a bojů s ďábly a trochu jsem z toho měl strach – ale jest to sama líbeznost – ani ti čerti zde valně nenahánějí, mají někdy i veselé nápady. Ale co krásy v jejích slovech! „Přeju si srdce většího než nebe a země, bych tě milovala!“ – Kdo po Šalamounovi řekl tak krásné slovo? „Dobré ovoce sládne mlčením“ praví jí náš Pán; Barbey d'Aurevilly píše: „Zmenšiti počet slov, zbořiti tuto zeď, osvětliti temnoty, ejhle, nespočívá-li v tom Umění?“ Mně se tato čtyři slova zdají takovou koncentrovanou knihou.

(...)

Nemohl by Obzina dotisknouti Mysterium do Velikonoc? Jsou tam nejhlubší a nejkrásnější místa o mučení Páně; myslím, že by kniha mohla několika duším posvítiti na Kříž, beztoho se tam žádný skoro nedívá. Mají raději lampičky Božího hrobu; tam se buržoové hrnou – a ti druzí také, protože tam jest už „pokoj“. Co se takových „stráží“ bude po Vzkříšení válet – to bude mrchl!

Pozdravuje Vás

Váš B. R.

(Reynek a kol., 2012, s. 55)

REYNEK STRÍŽOVI

V Petrkově 3. března 1916

Milý příteli,

(...)

Nemohu uvěřiti, že by Verlaine byl odsouzen. Sestra Marie z Ježíše Ukřižovaného (toto jméno jest tak krásné, že není možno to vypsati) praví, že v nebi jsou všechny neřesti, vyjma pýchy, a v pekle všechny ctnosti, jen ne pokora. Mně se zdá, že Verlaine byl velmi pokorný i v stáří – (čehož nelze říci o Nietzschevi, že ne, Antonie Applová?).

Pozdravuje Vás

Váš B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 56)

Milý pane Floriane,

vracím Vám s díky zas knížky a časopisy a příkládám nějakou ukázkou nových leptů.

Jinak u nás není nic nového, leda že děti už asi měsíc mají ošklivý „černý“ kašel, je toho plná ves; já kašlal nějaký čas s nimi, ale už to přechází. Byl tu asi dvakrát Franz, umluvili jsme, že mi donese do Melantricha na „básnickou soulož“ knížku veršů, tak možná že už to tam mají. (...) Čtl jste Durychovy Děti? Mám dojem, že toho chlapce žena do mučednictví jako nataženého „robůtka“. (...)

Se srdečným pozdravem všem ode všech

Váš B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 246)

Objevuje se u něj vynechávání sloves, zřejmě kvůli úspoře času a prostoru při psaní dopisu: např. [27.1.] 1916 – (...) *máte-li je dosud, vezmu si je, až k Vám přijdu, snad se lečebos dá použití. Také ty svoje věci, bych je srovnal.* V části „*Také ty svoje věci, (...)*“ vynechává sloveso *vezmu*, přičemž navazuje na předchozí větu. Vynechávání slovesa se objevuje i u auxiliáru: „(...) *nejmilejší mi z celé knihy (...)*“ Často užívá také vložené věty – např. „(...) *vydá později knihu, nevydal-li již, kde jich bude více (...)*“; „(...) *čtu, jak mohu, bibli (...)*“ V neposlední řadě užívá také spojovník a spojku -li při vyjádření podmínkového vztahu – např. „(...) *vydá později knihu, nevydal-li již, (...)*“; „*Možno-li některé vyřaditi, netiskel bych těchto: (...)*“; „*Pošlu Vám to pak na přečtení, chtěl-li byste vydati.*“ apod.

Ve výběru slovní zásoby se Bohuslav Reynek pohybuje zejména na poli spisovného jazyka, nespisovné výrazy u něj vidíme zřídka, ale někdy se objeví (např. *čtl, písmenami*). Hojně v jeho dopisech nalezneme tvary příčestí trpného – *zmaten, pomaten, nachystán, vykreslen, osvobozen, usazen, přeložen, povděčen* ... Objevují se také výrazy, které dnes pocítujeme jako knižní – např. *toliko* či výrazy zastaralé – např. *jest* **dívno** (tento výraz již Internetová jazyková příručka ani neuvádí). Hojně můžeme u Reynka vidět také tvary infinitivu sloves zakončených na -ti: *sehnati, domyslíti, tisknouti, překládati, poslati* apod., což je v souladu s tehdejšími *Pravidly českého pravopisu*.

Objevují se také tvary zájmen *naň, oň* a *zaň*, které dle Příručního slovníku jazyka českého byly užívány zejména v 19. století, tedy již v Reynkově době byly pocítovány jako knižní. Zřídka můžeme v jeho dopisech narazit také na přechodníky, ale nejde o příliš častou záležitost – např. *čta, maje, jsouc*. Užívání archaických výrazů nebylo u Reynka náhodné. Stejně jako Josef Florian se tímto vymezoval proti nechápavé liberální společnosti okolo sebe. Jitka Bednářová (2006, s. 343) k tomu píše toto: „Pro české katolické autory ovlivněné Florianem se užívání bloyovského stylu stane

přímo ideologickou zbraní proti nechápatému liberálnímu prostředí, literárnímu, politickému i náboženskému, možností, jak ve svém okrajovém postavení na literární scéně ochránit a obránit, jak se přesvědčit o důstojnosti takové pozice a potvrdit v ní svou identitu.“ Bloyův jazyk natolik ovlivnil okruh katolických autorů kolem Josefa Floriana, že se některá slova stala součástí jejich slovníku. Jde např. o užívání vulgárních výrazů, které se hojně objevují v Bloyových denících. Bohuslav Reynek např. píše A. Střížovi dne 14. 7. 1915 toto: „Onehdy jsem četl v novinách, že mezi francouzským vojskem „kolují pověsti o pádu republiky a revoluci v Paříži“. Naříkal si na to jakýsi pan Hervé; prý také tvrdí, že Francie zůstane republikou, i kdyby byla poražena! Pak se divme zdejšími idiotům – když takto mluví Francouz. Naplnilo mne to hnusem až nad hlavu.“ (Reynek a kol., 2012, s. 42) V podání Reynka jde o výrazy *hnus* a *idiot*, které rád používal právě i Josef Florian. Hojně se v jeho dopisech objevuje také označení francouzského jazyka archaickým výrazem *frančina/frančtina* – např. (...) *možná že by ji přeložila do frančiny* (...); *Ona z frančiny, on z ruštiny*, (...) apod.

Často užívá také přídavná jména ve jmenných (krátkých) tvarech – např. *hotovo*, *obtížno*, *možno*, *divno*, *marno* atd. Co je specifické pro tento korespondenční celek, je téměř bezvýhradné užívání slovesa být ve 3. os. sg. ve tvaru *jest*. Reynek užívá také několikero abreviatur, které se stále opakují – např. *p.* (pan), *pí* (paní), *sl.* (slečna); *N. R. F.* (*Nouvelle revue française*), *t. m.* (tento měsíc/tohoto měsíce). *sv.* (svatý), *bl.* (blažený) apod.; hojně užívá také zkracování jmen, kdy většinou uvede jen počáteční písmeno jména/příjmení. Díky velké blízkosti B. Reynka k francouzskému jazyku se objevují v dopisech francouzské obraty, které jsou do textu plně včleněny (nemáme tím na mysli citace francouzských textů či názvy literárních děl) – např. 5. 11. 1920 - „Právě jsem dostal obřadné oznámení, že O. A. Tichý, *homme de lettres*, si bere Veroniku Bloy, le 6 novembre, à 11 heures 1/2.“ (Reynek a kol., 2012, s. 153), ale také obraty původů latinského – např. [1. 4.] 1918 - „Francii snad začíná pašijový týden. Tedy by nebylo daleko *Vzkříšení... i naše. Dic nobis Maria...*“ (Reynek a kol., 2012, s. 96) nebo [27. 5.] 1919 - „P. S. *Zdá se mi, že bych měl psát víc – ale jedl-li jste kdy trnky, víte, že stahují ústa. Já je teď mívám i kolikrát za den. Veni Sancte Spiritus.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 114).

Co se týče formálních náležitostí dopisu, tak oba korespondenti je víceméně dodržují bezvýtku. Objevuje se oslovení, uzavírací klauzule dopisu, podpis, mnohdy pracují také s P. S. Ne zřídka se v tomto celku objevuje namísto oslovení znamení křížku (†). Bývá zde také místo psaní dopisu a datum, které editoři umísťují vždy do pravého horního rohu. Oba tyto údaje bývají mnohdy rekonstruovány na základě dostupných údajů (např. sledu časových událostí nebo razítka na obálce). Pokud jde o členění jednotlivých dopisů na odstavce, tak Reynek člení text na jednotlivé

⁶ Jde o francouzskou literárně-uměleckou revue.

odstavce podle jednotlivých témat, které v dopisu uvádí, zpravidla jde o kratší odstavce, kterých bývá v dopise více.

2.1.5 Rozličné typy a funkce dopisů

V Reynkově korespondenci adresované Josefu Florianovi můžeme najít rozličné typy dopisů. To sebou přináší také různé funkce daných textů a v neposlední řadě také rozličné styly psaní. V korespondenčním celku lze tedy vydělit:

- a) Dopisy vztahující se k edičnímu plánu Dobrého díla – jde o korespondenci, kde Reynek pravidelně informuje Floriana o svých překladech, korekturách, přípravě lístků, žádá ho o knihy apod. Pro tyto texty je typická právě jejich blízkost s administrativním stylem, jak jsme již podrobně rozebrali výše. Často zde můžeme vidět zkratkovitost a úsečnost textů, což sebou mnohdy nese užívání jednoduchých vět či krátkých souvětí, užívání zkratk apod. Mnohdy jsou dopisy velmi krátké. U těchto dopisů dominuje funkce informační a operativní. Pisatel zde ustupuje do pozadí, do popředí naopak vstupuje agenda Dobrého díla.

REYNEK FLORIANOVÍ

[Petrkov, bez data, asi podzim 1916]

Milý příteli,
posílám několik věcí, jež jsem tu měl a kterých už nepotřebuji. Také psaní p. Klicmanovo si přečtěte. Ostatek až v Staré Říši.
Těší se k Vám

Váš B. R.

(Reynek a kol., 2012, s. 67)

REYNEK FLORIANOVÍ

Na sv. Barboru [4. 12.] 1916. V Petrkově

†

Podobizna E. L. S. přijde asi za čtrnáct dní. Právě ji dali v Weisse B. reprodukovati. Píší jim ještě jednou, aby nezapomněli poslat. Arnold Puvise de Chavanne už prodal, nabízí mi Maurice Denise.

Pan Stríž psal včera o Chagalla; pošlu mu ho tyto dny, ještě s jinými věcmi. Také ty Vaše katalogy.

Všecky Vás pozdravuje

Váš B. R.

(Reynek a kol., 2012, s. 67)

REYNEK FLORIANOVÍ

[pošt. raz. 20. 6. 1920]

†

Sečkejte s tou knížkou, prosím Vás, nějaký den – přijdu-li kvůli tomu, přijdu asi do 7. 7.

Srdečně pozdravuje

Váš Bobuslav Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 144)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Petrkov, pošt. raz. 14. 8. 1920]

K mořskému hadu tuším jsem zapomněl přidati obsah. Kdyby důstojný pán byl tak dobrý a napsal ho na konec...

(Reynek a kol., 2012, s. 149)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Petrkov] 27. 11. 1920

†

Kuncíř chce vydat Duben, prosím Vás, pošlete mi to, ještě se na to podívám a doplním to.

Váš Bobuslav Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 155)

REYNEK FLORIANOVÍ

V Petrkově 6. srpna 1932

Milý pane Floriane,
zde je překlad té věty Pascalovy:

Mnohem více bych se bál toho, že se zmýlím (nyní) a shledám (později, snad po smrti), že křesťanské náboženství je pravé, než toho, že se nezmýlím, považuje je za pravé.

V první části té věty nezbytně si musíte přimyslet naznačený časový interval mezi omylem a poznáním – jinak se to po chvíli přemýšlení začne točit jako had a bolí z toho hlava.

(...)

S upřímným pozdravem všem

Váš B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 228-229)

- b) Krátké dopisy sloužící k udržení kontaktu – těchto dopisů není v záplavě tohoto korespondenčního celku mnoho, ale jejich funkce je primárně fatická. Slouží tedy k udržení pravidelného kontaktu mezi adresáty. Jde zejména o přání k svátkům, narozeninám apod., svatební oznámení Bohuslava a Suzanne či krátké pozdravy. Jde o nijak nenáročné dopisy, co se syntaxe týče – Reynek se omezuje na jednoduché věty, případně krátká souvětí; ve většině případů jde o dopisy délky jedné či dvou vět.

REYNEK FLORIANOVÍ

[Uriage, pošt. raz. 21. 6. 1925]

Srdečný pozdrav z pouti do samot – ale dnes tuze zprofanovaných!

Váš B. R.

Zde by bylo místa na „rozvinutí“ Dobrého díla...

(Reynek a kol., 2012, s. 199)

REYNEK FLORIANOVÍ

7. 10. 1925

V krajích sv. Odilie vzpomíná

B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 200)

Do této kategorie můžeme zařadit také dopisy delšího charakteru, které se opět vztahují ke spolupráci s Josefem Florianem, ale jde o dopisy podrobnější. Mnohdy zde Reynek píše o své četbě. Syntax zde bývá rozmanitější – objevují se jak věty jednoduché a krátká souvětí, ale také dlouhá souvětí o několika větách, kde Reynek pro přehlednější dělení jednotlivých informací užívá zpravidla pomlčku nebo středník. Užívá rovněž vložených vět – často vkládá spojení *prosím Vás*; často se objevují vložené poznámky v závorkách. Pro přehlednost užívá také dělení jednotlivých informačních celků pomocí odstavců, což ale nemusí být pravidlem, jak vidíme u dopisu ze dne 28. dubna 1923. Dopisy uvádíme do kontrastu k výše uvedeným úsečným dopisům (pro ilustraci uvádíme dva dopisy celé).

REYNEK FLORIANOVÍ

[Petrkov] 21. 10. 1920

†

Tharaudové mne velice zaujali, chtěl bych překládat Maitresse servante a Marrakech. Neznám ještě L'Ombre de la croix, Fête arabe, Bataille de Scutari a Rabat. Co z toho máte, prosím Vás, kdybyste mi půjčil, abych jim pak napsal o autorizaci. Ale až s nějakým balíkem mi to pošlete, snad s Hadem. Tharaudové mají v obzvláštní míře „l'esprit de poésie dans l'action“ – „qui fait des miracles“. Je to myslím táž vlastnost, nebo podobná, která uchvacuje v knihách Mojžíšových.

Nevíte ještě, které Dva romány od Scheerbarta vydal Otto?

Viegenerovi jsem tehdy ten lístek napsal.

Od Kuncíře mi včera přišlo poukázkou 500 K – beze slova. Máte tam ještě Tři básně z války od Claudela. Chcete-li, pošlete mi je v příštím balíku, a mohly by se mu nechat, at' si je vydá v sešitě, jako vyšel originál. Také bych Vás ještě prosil o půjčení Pour don Carlos od Benoita, Nast'eddine et son épouse od Pierra Milla. Trois femmes vracím. Jest to pěkné (nejlíp se mi líbí ta poslední), ale nějak příliš „klasické“ – když mám překládat větší věc, je třeba, aby mi to bylo poněkud bližší na částečné vyvážení lopoty překladatelské, a mám rád trochu primitivnosti v každém díle. Doufám v toho Nasreddina.

Budete-li vydávat onu Poezii, uveďte ji Maxem Jacobem – to by myslím bylo důstojné, protože jeho věci jsou hluboké ve všech třech (ne-li čtyřech) dimenzích. Překládám hodně z Tartuffa.

Srdečně pozdravuje všechny

Váš Bobuslav Reynek

Posílám za slovník Poilu.

Životy sv. Františka a sv. Magdalény dlouho nejdou z Prahy. Posílám Vám svoje výtisky, sice rozřezané, ale jinak neporušené. Abych to již mohl dát do téhož balíku.

(Reynek a kol., 2012, s. 152)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Petrkov] 28. dubna 1923

†

Posílám Vám zároveň s tímto Bajky La Fontainovy. Když byste tam něco opravovali, dejte, prosím Vás, pozor, aby se nezkazil rytmus, zde je to důležité. V některých bajkách jsou jména zvířat atd. psána velkými písmenami, to, prosím Vás, v prvé části též opravte, aby byly písmeny malé, jako jsem to udělal v těch, které posílám; bylo to překládáno z jiného vydání. – Díval jsem se na Rossettiho, kterého jsem přinesl, a našel jsem tam více, než jsem čekal. – Pošlete mi, prosím Vás, onu předmluvu Herediovu

k překladu knihy o conquistadorech, jakož i jeho básně, kde jsou ti Conqérants de l'or, možná že bych se pokusil o překlad. – Když jsem onehdy šel od Vás, stávil jsem se v Jihlavě v kavárně a čtl tam různé Witzblatty, mezi tím (a zvláště) Simplicissimus. Chtěli byste mít ponětí o dnešním stavu Němců, tak si toho pár čísel dejte poslat. Ještě snad nikdy jsem neviděl tolik zoufalého vzteku a cynismu pohromadě jako tam. Dělalo to dojem Baudelairovy Mrchy, ale živé. Kdyby se k tomu přiblížil, ještě by to kousalo jako želvy, živé kolik neděl bez mozku. Je to zlé a sprosté, ale ne sprostotou přesycených břich, ale zlobou zoufalství, prvotřídní Galgenhumor – prvotřídní ne uměním, ale intenzitou. – S tím p. Pojerem snad by bylo lépe počkat, až co a jak Vám pošle. Pak byste ho mohl pozvati a já nejsem neochoten doprovodit ho k Vám. Mohli bychom se sjet v Jihlavě a odtud do Telče. On není zdrav a velké štrapáce nevydrží. Ostatně to bychom si už spolu dojednali.

Srdečně Vás pozdravuje

Váš Bohuslav Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 185–186)

V případech, kdy Reynek sděluje Florianovi své dojmy z četby, si můžeme všimnout i drobných rozdílů v odlišné stylistice textu dle toho, jaký má pisatel ke knize vztah. Na základě našeho pozorování můžeme vydělit tři typy postoje autora dopisů ke čteným textům: vyznavačské pojetí, reflexivně-kritické pojetí a operativní pojetí. Jak můžeme vidět níže, zpravidla tyto autorovy postoje nebývají jasně vyděleny, ale kombinují se v rámci jednotlivých dopisů (např. v dopise z [2. 7. 1916] můžeme vidět postoj reflexivně-kritický, ale také operativní; v dopise z 20. června 1933 postoj vyznavačský, ale také reflexivně-kritický). V případech, kdy je postoj autora k danému dílu vyznavačský, se autor dopisu nechává unést a do hodnocení vnáší své emoce – využívá přirovnání či lyrizované obraty – např. *zvláště kouzelná místa o samotách lesních; se mi zdá příliš mlhavou; lyrický proud se rozbíhá do přílišných zátočin*. Dle našeho pozorování nelze konstatovat, že by Bohuslav Reynek v tomto korespondenčním celku zásadním způsobem měnil stylistiku svých dopisů na základě svého postoje ke knize.

REYNEK FLORIANOVÍ

[asi souběžně s vizitkou A. L. Strážovi – 2. 7. 1916]

Překládám básně Schickeleho, ale nemám než výběr Mein Herz, mein Land: jsou-li v druhých dvou sbírkách nebo v některé z nich věci, jež by bylo třeba přeložit, nepůjčil byste mi je, prosím Vás?

Jak jsem v knížce četl, zdá se mi, že Sch. Měl jednou šťastnou „periodu“, ale tu má již za sebou (tehdy když psal sv. Terezii a těch několik básní za ní). Snad v sbírce Weiss und rot našly by se podobné básně.

(...)

Ze srdce Vás pozdravuji

Váš B. R.

(Reynek a kol., 2012, s. 60)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Petrkov] 9. 2. 1924

†

Přečetl jsem právě M. des Lourdines a knížka mne také velice okouzila, jako La Brière. Jsou tam zvláště kouzelná místa o samotách lesních, jak jsem to podobně zbásněno v románě ještě nenašel. Nechci Vám nikterak přebírat práci (vlastně radost z práce), ale napadlo mi, kdyby Vám na překládání této věci právě nezáleželo, že bych se toho mohl ujmout. Kdybyste souhlasil, tak mi o tom, prosím Vás, na lístku napište. Dokončuje překlad Petite Lumière et l'Ourse a hned bych se pak do toho dal. Zdá se mi také výhodnější začít s M. des Lourdines, protože je to kratší a prostší; v překládání La Brière budou potíže s provinciálními slůvky. Psal jste o Rachildiných a jiných člancích o Chateaubriantovi. Nemáte-li na ně dosud překladatele, mohl byste mi je poslat a dělal bych to. Ale pakli možno, pošlete to, prosím Vás, jako tisk, ne s průvodkou, abych nemusel pro to do Brodu. Cesty jsou špatné a já (fyzicky) nejsem v dobré kůži.

Srdečně Vás pozdravuje

Váš Bobuslav Reynek

Trakla Obzina už tiskne.

(Reynek a kol., 2012, s. 192)

REYNEK FLORIANOVÍ

V Petrkově 20. června 1933

Milý pane Floriane,

kdybych tedy byl takovým nakladatelem, jak píšete, vydal bych ty básně sl. G. – jen bych vypustil báseň Obětování, která se mi zdá příliš mlhavou. Vcelku vůbec se mi tam líbí lépe ty kratší a soustředěné básně, jako třeba Pradleny – „mřížemi prstů teče víno

snění“ – v souvislosti s ostatním textem je toto verš velmi intenzivní. V některých básních naopak se lyrický proud rozbíhá do přílišných zátočin a je to pak na újmu hloubky. V Pozdravu náhle nerozumím poslednímu verši (utoneme na žlutých (?) vlnách). Ale z celku té knížky vyplývá zvláštní obraz stesku a něhy, který by jistě potěšil nejednoho čtenáře.

... zelená luna na bílé pláni úsměvy ztratila.

Na rajském palouku nocí zlatý tok v mracích šumí,

čas náš a čas boží v kouzelném závoji věšteb, ve sladkém usmíření...

– takové verše mohou vyplynout jen ze vzácných vzpomínek a jsou jistě odleskem hlubokého dění, ne-li snad plně prožitého, tedy aspoň viděného s láskou a touhou.

Nakladateli R. Billingera napíši asi ještě dnes.

Se srdečným pozdravem

Váš B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 240)

- c) Dopisy o osobním životě – v korespondenci Reynek-Florian těchto dopisů nalezneme velmi málo, protože korespondenční celek pojímá zejména spolupráci těchto dvou osobností. Občas se objeví zmínky o názoru na aktuální politiku, peripetie se zařizováním Reynkovy svatby apod. Ovšem pokud už tyto dopisy v celku nalezneme, nenajdeme zde žádné rozsáhlé popisy osobních problémů apod., ale spíše kratší zmínky. Neoplývají velkou podrobností informací, ale opět se objevuje spíše zkratkovitost a řazení jednotlivých stručných informací za sebe – např. *Svatba byla v sobotu, tichá, pozváno jen několik přátel na besedu*. Tyto dopisy se mohou kombinovat s předchozí uvedenou kategorií, kdy jde zároveň o dopis sloužící k udržení kontaktu s Josefem Florianem, jak vidíme v dopise, kde Reynek posílá pozdrav z Provence.

REYNEK FLORIANOVÍ

[Grenoble, pošt. raz. 28. 2. 1926]

Vzpomínám a pozdravuji z Grenoblu. Žroutí papírů při „civilní správě“ ještě nás trápí, stále nemají dost (kéž „puknou“), ale svatba snad bude kolem 10. března. Farář zde nesmí oddat, dokud nejste „oddáni“ na radnici. Vzpomeňte si, prosím Vás, na oba.

S mnoha pozdravy

Váš B. Reynek

Avec mon souvenir déjà amical, je vous exprime le désir sincère que j'ai de faire votre connaissance et de recevoir vos bons conseils.

Suzanne Renaud

(Reynek a kol., 2012, s. 204)

REYNEK FLORIANOVÍ

[Bandol-sur-Mer, březen 1926]

Srdečný pozdrav z cesty do Provence. Svatba byla v sobotu, tichá, pozváno jen několik přátel na besedu. Byl tam abbé Fernandet, kterého znáte, a upozorňoval, že ten den se čte epištola o Suzanně. Sloužil za nás mši a všiml si toho. Zde v Provinci je už léto, vše v květu, růže atd. Vrátime se po svátcích, zde se zdržíme jen asi 10 dní, nějakou chvíli ještě v Grenoblu.

Srdečně všechny pozdravuje

*Váš Bohuslav Reynek
Suzanne*

(Reynek a kol., 2012, s. 205)

2.2 Bohuslav Reynek jako spolupracovník/přítel

2.2.1 Bohuslav Reynek Josefu Richardu Markovi

S grafikem a překladatelem J. R. Markem se Bohuslav Reynek seznámil prostřednictvím A. L. Stříže. Marek v té době překládal pro Dobré dílo z francouzštiny a němčiny. Korespondence je pouze jednostranná, protože odpovědi J. R. Marka se v petrkovské pozůstalosti nedochovaly. Celek zahrnuje patnáct korespondenčních jednotek v krátkém období od data 21. 5. 1917 do 27. 2. 1918.

Velmi výrazným tématem korespondence jsou překladatelské aktivity pro Florianovy edice. Reynek pravidelně Markovi píše o tom, co právě překládá/bude překládat nebo co právě vychází. Přesto, že se odpovědi nedochovaly, z dopisů je patrné, že stejně sdílný ohledně aktivit u Floriana byl také Marek. Hned v prvním dochovaném dopise čteme:

REYNEK MARKOVI

V Petrkově 21. 5. 1917

Vážený pane,
žádal mne p. Stříž, bych Vám poslal d'Aurevillyho *Ce qui ne meurt pas*, – líbilo-li by se Vám překládati. – Poslali mi ze Staré Říše od Vás básně Bernardovy a knihu Clemens Brentano E. v. Steinle. Z Dorsala budu překládati, líbí se mi, ale druhá kniha jest mi celkem cizí, tedy Vám ji vracím. Kdyby se Vám zamlouval Däubler, nechte si ho; mám knihu dvakrát.

(...)

Pozdravuje Vás

Bohuslav Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 286)

Z ukázky také vidíme Reynkovu pečlivost a zodpovědnost za své překlady. Básník neopomíná sdělovat adresátovi také svou četbu, kterou se zrovna zaobírá. Ukazuje také svou empatii vůči adresátovi, když se zajímá o Markovu práci – např. [asi konec května 1917] – *Co vy teď robíte? Baudelairovy Básně prózou dáte již brzy do tisku? A jak Saul postupuje?* (Reynek a kol., 2012, s. 286)

Vztah korespondentů můžeme označit jako pracovně-přátelský. Reynek vystupuje vůči Markovi s úctou (to se projevuje i na užití oslovení *Vážený pane; Milý pane Marku; Milý pane; Milý příteli*). Opětovně adresátovi projevuje svou vděčnost za zaslání dárky či pohostinnost při jeho návštěvě. Na tomto korespondenčním vztahu mu zřejmě záleželo, protože se několikrát dočteme to, že se strachuje v případě, že mu delší dobu nepřišel od Marka žádný dopis – 15. února 1918 – „*Milý příteli, jest mi divno, že od Vás dlouho již nemám ani řádky, ač netrpělivě čekám. (...) pobízel jsem Vás něčím? (...) Tedy, prosím Vás, mne několika řádky upokojte. Jest mi Vaše mlčení příliš záhadné.* (Reynek a kol., 2012, s. 291) Jak pozorujeme i v jiných korespondenčních úsecích, omlouvá se také v případě, že dlouho na dopis neodepsal.

V korespondenci můžeme pozorovat dvojí roli Reynka:

- a) jedná s Markem jako s rovnocenným – několikrát se mu svěřuje s problémy při překládání a žádá jej o radu – např. v těchto dopisech:

REYNEK MARKOVI

[Petrkov] 12. 9. 1917

Milý pane Marku,

v Traklově básni *Verwandlung des Böses* (Sebastian im Traum, str. 25) jest toto: „... singen vom Beinerhügel finstere Zeiten...“ – nevíte, prosím Vás, co jest to ten „Beinerhügel“? Nebyla by to hora stojící na kuří noze – z pohádky? – Potom nenašel-li byste mi v nějakém slovníku slůvko „Tandaredei“: mohl by to býti nějaký tanec, možná též cosi jako sršně nebo pod. (Schwarm des Tandaredei!)

(...)

Zatím Vás srdečně pozdravuji.

Váš B. R.

(Reynek a kol., 2012, s. 288)

REYNEK MARKOVI

Petrkov 26. 11. [1917]

Milý příteli,

překládám verše z *Pobytu v pekle*; byl bych už z větší části hotov, ale uvázl jsem u sloky:

„Jamais l'espérance,

pas d'orientur – což jest latinské, ve francouzském slovníku není. Prosím Vás napište mi ihned, co to jest, bych mohl ukončiti. (...)

Mnoho pozdravuje,

Váš B. R.

(Reynek a kol., 2012, s. 290)

Umí Marka také pochválit za dobře odvedenou práci – 5. 12. 1917 - „*Milý příteli, oddaně Vám děkuji za článek o Bloyovi: pokud vím, nikdo o něm nepsal lépe než Vy v črtě. Znáám dobře Bloy a miluji ho – Vaše skica mi jej podává, jako by ho van Gogh byl nakreslil – syntéza několika rysů – ale jakými!*“ (Reynek a kol., 2012, s. 290)

- b) na druhé straně se ale staví do role zkušeného a snaží se mu radit – „*Ale Váš záměr vydati jako první svazek Díla „posmrtná“ se mi nechce líbit. Mnohem raději bych začal Vaším překladem Básní prózou, aby se napravilo, co spáchal Jelínek.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 288) píše v dopise ze dne 13. září 1917, což nám může připomínat rady J. Floriana, které uděloval mladému Reynkovi.

Stejně jako v předchozí korespondenci, i tady chybí přílišné debaty o osobních věcech – stává se, že si korespondenti mezi sebou sdělí své momentální špatné nálady, či neschopnost pracovat kvůli špatnému psychickému stavu, ale více bychom hledali marně. V těchto dopisech bohužel nenalezneme ani příliš zmínek o Reynkově básnické tvorbě, což je zřejmě dáno i tím, že jde o poměrně krátký časový úsek. V jednom z dopisů se Reynek zmiňuje pouze o tom, že Markovi posílá „několik veršů z letošního podzimu“. 21. 12. 1917 jej potom ještě žádá, aby verše, které mu zaslal, neposílal do Národních listů. Na konci úryvku je vidět, že Markovi projevuje svou důvěru, což se opakuje i v dodatku:

REYNEK MARKOVI

[Petrkov] 21. 12. 1917

Milý příteli,

mám dnes na Vás prosbu: Verše, které jsem Vám poslal, jsou částí cyklu, který rozhodně chci mít celý v Nova et vetera, než vyjde knižně. Prosím Vás tedy, nedávejte jich do Národních listů, nemělo by to valného smyslu. A všiml jsem si ostatně, že na přílohách Národních listů stojí patisk vyhrazen – kdoví zda by ještě proti uveřejnění v Nova et vetera něco nenamítali. Pak, abych k Vám byl upřímný, ještě některými věcmi se mi N. L. znechutily, o čemž nyní nechci psát. Ale jde to až do principů. Tedy toho tam prosím Vás nedávejte – na utvrzení našeho přátelství toho od Vás čekám. (...)

Srdečně Vás zdravím a celé rodině přeji pokojných a radostných Vánoc

Váš B. R.

D. O té věci s Národními listy, budete-li psát do Jihlavy, nic se nezmiňujte. Že mi s p. Ruttem vyhovíte, napřed věřím.

(Reynek a kol., 2012, s. 291)

Na rozdíl od korespondence s Josefem Florianem je tento korespondenční celek více přátelský, operativnost zde nevystupuje tolik do popředí. Objevují se například obraty: *Jste hodný, že jste mne upozornil na Edschmida (...); Co vy teď robíte?, Pozdravuji Vás přátelsky; Jen přijďte kdykoliv, budete vždy vítáni.; Jsem Vám vděčen za potěšení, jež jste mi způsobil – (...)*. Přátelská rovina se projevuje nejen v běžné komunikaci, kdy se mu Reynek svěřuje, jak pokračuje jeho práce či co zrovna čte a jaké z toho má dojmy, ale zajímá se také o jeho práci, jak se cítí. Přátelská rovina je vidět také na oslovení, které Reynek po sblížení pravidelně užívá: *Cher ami, Milý příteli*. Svého přítele se snaží Reynek podpořit pochvalami jeho práce – např. *Milý příteli, oddaně Vám děkuji za článek o Bloyovi: pokud vím, nikdo o něm nepsal lépe než Vy v črtě*. (Reynek a kol., 2012, s. 290). V korespondenci s Josefem Florianem dominoval adresát dopisu – Florian. Ovšem zde jde o korespondenci vyrovnanou - partnerskou (Reynka a Marka dělilo pouze devět let).

Stejně jako u korespondence s Florianem, i zde užívá Reynek výraz *jest* – např. *jest to; jest přeložen* apod. I tady probíhá oddělování promluvočných celků pomocí pomlček či užívání poznámek v závorkách. Za zmínku stojí také Reynkovo označování číselných hodnot pomocí zlomků – např. *ve 1/4 na 8 ráno, ve 1/4 na 3 odp. a 1/4 na 7 večer*. I v této korespondenci se objevují zkratky – např. *odp.* (odpoledne), *p.* (pan), *str.*, *D.* (dodatek).

Stejně jako u předchozího celku, i zde jsou zachovány formální náležitosti jednotlivých dopisů. Problematickým i nadále zůstává pouze datum, které bylo někdy nutno rekonstruovat. Oslovení se objevují v podobě *Vážení pane; Milý pane Marku; Milý pane, Milý příteli*, ale také francouzská podoba *Cher ami* (Milý příteli). Reynek zde nevyužívá pouze post scriptum, ale také D. (dodatek). Dopisy jsou spíše kratší, ale i zde dodržuje Reynek členění na odstavce dle jednotlivých témat.

2.2.2 Bohuslav Reynek s Janem Václavem Pojerem

Brněnský úředník Jan Václav Pojer se v polovině 20. let opět spojil s Bohuslavem Reynkem, díky kterému se seznámil také s Josefem Florianem. Pod vlivem samotného Reynka, ale také vydavatelství ve Staré Říši, se začal věnovat soukromému studiu literatury, což jej nakonec přivedlo k založení bibliofilské edice Atlantis. Funguje v letech 1928–1948⁷ a u jejího zrodu stál právě Bohuslav Reynek především jako literární poradce a překladatel. Ten zejména v počátku iniciuje

⁷ Poslední vydanou sbírkou v edici Atlantis se symbolicky stala básnická sbírka Suzanne Renaud Chvála oběti.

řadu překladů, které zde vyšly. Postupně si mezi sebou vybudovali přátelský vztah, který trval v podstatě až do Reynkovy smrti.

Dochovaná korespondence je oboustranná, avšak pro její velký rozsah (287 jednotek) nebyla v knize *Korespondence* (2012) publikována celá, ale je zde uveden pouze výběr klíčových bodů Reynkova života a tvorby. Výběr tedy čítá 67 dopisů, který zachycuje začátek jejich spolupráce, následné prohloubení, které přechází v přátelství. Ve vybraných dopisech z pera Bohuslava Reynka jsou dodrženy formální náležitosti dopisu, pouze u několika dopisů byla nutná rekonstrukce místa psaní dopisu. Co se týče oslovení užívá Reynek tyto: *Milý pane Pojere*; *Vážený pane Pojere*; *Milý příteli*, *Drahý příteli*.

Jen na okraj zmíníme, že hned v prvním vybraném dopise datovaném do 6. února 1923 je vidět obrovská úcta Pojera vůči Reynkovi. Velmi srdečně děkuje za Reynkův dopis a hned v začátku se omlouvá, pokud mu zasílá nějaké výstřižky z Lidových novin, které ho nezajímají. Zároveň se velmi obětavě nabízí, že mu pošle cokoli, co by ho zajímalo. Omlouvá se za svou smělost a má strach, aby básníka svým dopisem neznudil. Hned v druhém odstavci snižuje sebe a svou práci, když píše: „*Moje „činnost“ literární byla ubohá a kopírovaná. Dnes už ji nebřeším. Chyběl mi směr. Bylo to všechno při nejmenším, myslím, příliš vyumělkované, ne-li horší –. A byl jsem Vám vždy povděčen v duchu, kdykoliv jsem si vzpomněl na Vaše slova: Srdce samo nic nezmůže bez káznického ducha.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 415) V téže dopisu žádá Reynka o typy na dobré knihy k četbě i překladu. Bere ho tedy jako kompetentního rádce v této oblasti, člověka, který má rozhled na poli literatury. Sám o sobě píše, že „*nemá však sám dostatečného rozhledu*“.

Bohuslav Reynek se s touto rolí, kterou mu Pojer nabídl, ihned ztotožnil a 7. prosince 1926 Reynek Pojerovi udílí rady k práci v Atlantisu – viz ukázka níže. Při četbě tohoto dopisu nám vytanou na mysl rady, které mladému Reynkovi ukládal právě Josef Florian. Vidíme tedy, jak Pojerovi předává své zkušenosti, které nabyl z už poměrně dlouhé spolupráce s vydavatelstvím Josefa Floriana. Jak můžeme vidět, Reynek projevuje zájem o jejich korespondenční styk, když píše, že ho Pojerův dopis potěšil. V neposlední řadě ho také chválí za to, že je činný.

REYNEK POJEROVI

Grenoble 7. prosince 1926

Milý pane Pojere,

Váš dnešní dopis mne velmi potěšil a děkuji Vám za všechny zprávy. Jste hodně činný, a to je dobře. Je-li španělská gramatika tak dobrá, stačí mi to; přijměte ji, prosím, jako dárek.

A nyní k Vašemu vydavatelství... Chcete-li vydat nejprv něco menšího, nelze vydat Moudrost; bylo by to dost riskantní, protože kniha má asi 8 archů. Valéryho Palma

(Hřbitov má Vokolek a vydá jej z jara) je schystána k vydání, ale rukopis mám, bohužel, v Petrkově... Ale nevím, bylo-li by opatrné začít knížkou tak nesnadnou, nechcete-li se specializovat pro bibliofily. Radil bych Vám toto: rozdělit věc na trojí: 1) krátké prózy ve formátě Čapkova Delfína, 2) romány a větší eseje ve formátě 12 x 20 a tu a tam básně – 3) ve formátě 15 x 20. Začal bych, být Vámi, kratší prózou ve 300 výtiscích; při tom je nejméně výloh a relativně snadno se menší knížka prodá. Co myslíte?“ (...)

Váš oddaný Bohuslav Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 424)

V korespondenci Pojer opakovaně vyjadřuje svůj obdiv k Reynkovým překladům a básním. Také jej žádá o pomoc se svými překlady, se kterými mu samozřejmě Reynek ochotně pomáhá. Obětavě ho podporuje při studiích a překládání. V listu z 9. ledna 1926 ho povzbuzuje, aby se osmělil a poslal svůj překlad Florianovi, což se Pojer předtím strachoval.

Reynkův dopis z 9. února 1923 zachycuje to, jak přistupoval k J. V. Pojerovi. Přistupuje k němu jako „mentor“, který ho může něco naučit. Jde tedy o korespondenci, kde dominuje Bohuslav Reynek a Pojer k němu s obdivem vzhlíží. I přesto bychom zde marně hledali jakýkoli náznak nadřazenosti Bohuslava Reynka – k Pojerovi jedná vždy s velkou úctou a plně respektuje jeho rozhodnutí. Děkuje mu za jeho milé řádky a přátelská slova.

REYNEK POJEROVI

V Petrkově 9. února 1923

Milý pane Pojere,

děkuji Vám za Vaše milé řádky, přátelské slovo bývá vždycky vítáno a v samotě na kterou jsem odkázán, tím více. Překvapila mne hned na obálce slova „posluchač práv“, ale chápu Vaše rozhodnutí velmi dobře, vím, že to bývalo Vaše přání a že nyní jdete za hlasem vědomí a svědomí. Přeji Vám mnoho požehnání a zdaru na nové cestě. – Přikládám na Vaši žádost rád malý index knih, které se mi zdají velmi dobré a o kterých myslím, že by vyhovovaly Vašemu vkusu, pokus jsem jej poznal, a Vaším zálibám. (...)

Promiňte, že Vám píši jen stručně, ale já již to jinak neumím. Tím srdečněji Vás pozdravuji.

Bohuslav Reynek

P.S. (...)

(Reynek a kol., 2012, s. 416)

Vidíme zde, že je velmi empatický korespondent a přítel, protože naslouchá tomu, co mu Pojer sděluje (viz jeho přání studovat práva). V tomto dopise mu zasílá také index dobrých knih, o které si Pojer v předchozím dopise požádal. Při výběru neakcentuje pouze svůj názor na knihu, ale také

preferance adresáta, jeho vkus a záliby. V listu ho v oblasti překládání odkazuje na Josefa Florianu a konstatuje toto: „*Stýkám se s ním již od roku 1914 a ještě jsem tobo nikdy nelitoval, naopak.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 416), což nám ilustruje jeho vztah k Florianovi. Na konci dopisu se ještě omlouvá za to, že píše stručný dopis.

V dopisech máme možnost pozorovat také to, jak se Reynek svěřuje se svou prací, stará se o to, jak jde Pojerovi překlad, dokonce si mu stěžuje na své spolupracovníky – 12. června 1923 - „*Mluvil jsem nedávno v Praze s Kuncířem a slíbil mi, že letos již jistě vydá mou druhou knížku veršů, kterou povaluje už asi dvě leta a pomalu z ní poskytuje „almužnu“ (pod rukou, abych nevěděl, ale dovídám se to) Lidovým listům, Arše a možná i jiným klerikálním žebrákům a vetešníkům, kteří ovšem kavalírsky o honoráři vůbec nejednají – nebo platí-li co, nevím komu: mně ne.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 416) Svěřuje se mu také s tím, že mu četba pomáhá snášet „mizérii světa a života“. Můžeme tedy mluvit o tom, že korespondence nezůstává pouze v rovině „mentorování“ J. V. Pojera, ale posouvá se také do roviny osobnější, Reynek k němu zřejmě cítí určitou důvěru. Svěřuje se mu také se svými úspěchy v oblasti výtvarné – 14. ledna 1932 - „*Musím se Vám také pochlubit, že zdejší obrazárna ode mne zase koupila jednu věc – právě velkou kresbu uhlem. A jsem pozván k obelání výstavy v Nizze – snad z tobo též něco bude.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 447) Jak tedy vidíme z předložených ukázek, častým tématem korespondence je četba, překládání či práce na budoucím vydavatelství Atlantis. Kromě toho na tomto korespondenčním celku můžeme pozorovat také jejich pracovní-přátelský vztah, kdy oba dva k sobě jednají se vzájemnou úctou. I přesto, že se v korespondenci objevují místa, kde je Bohuslav Reynek osobnější, jde stále především o korespondenci, kde se akcentuje vzájemná spolupráce a literatura.

Jak už jsme konstatovali výše, v tomto korespondenčním celku jde o dominanci Bohuslava Reynka. Přesto, že Reynek Pojerovi radí v jeho práci, přistupuje k němu s přátelským tónem – hned v úvodu jejich korespondenčního styku mu Reynek píše: (...) *přátelské slovo bývá vždy vítáno* (...). Informativní a operativní prostředky zde nejsou tak časté, do popředí vystupuje apelovost, užívání frazémů a ustálených obrátů (*jděte za hlasem vědomí a svědomí; obnovat nos; bobdá budete; vyklubat se*), zdrobnělin (*oslátko, robátka, dílko, dítky, slůvka, děťátka, Alenka*), hovorových výrazů (*kastrolů, capartů*), ale také odborných výrazů spojených s jejich prací (*vergé, antik, japan* – jde o druhy papíru). Apelovost se objevuje zejména, když Reynek uděluje svému příteli rady k jeho vydavatelské práci – např. „*Chcete-li vydat nejprve něco menšího, nelze vydat Moudrost; bylo by to dost riskantní, protože kniha má si 8 archů.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 424); „*Myslím, že by bylo dobře nechat ty letáčky, až budete mít první svazek připraven, až budete vědět i cenu atd.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 426) apod. Velmi sporadicky se objeví i nějaký nespisovný výraz – např. *čtl, tisknem*. Hojně Reynek využívá také fatických prostředků, pomocí kterých udržuje kontakt s adresátem dopisu – *všiml jste si?; co myslíte?; co tomu říkáte?; či ne?; ano?* Z korespondence je zřejmé, že autorovi dopisu na této korespondenci záleží, když se mu např.

omlouvá za to, že píše pouze stručně, nebo má strach, aby Pojera svým dopisem neobtěžoval. Stejně jako u předchozích korespondenčních celků Reynek užívá zkratk, ať už jde o zkratky běžně užívané - např. *Dr.*; *p.*; *atd. ex.* (exemplář), či o zkratky jmen.

Zajímavá je na některých dopisech jejich délka, kdy Reynek opakovaně píše Pojerovi poměrně dlouhé dopisy, které bývají podrobné. Jednotlivé témata vyděluje do spíše kratších odstavců, a aby docílil přehlednosti a jasnosti komunikace, užívá klasických výčtů.

REYNEK POJEROVI

V Grenoblu 14. ledna 1932

Milý příteli,

(...)

Měl-li by p. Dr. Preiss zájem o jiné svazky z té knihovny elzevir., jsou k dostání (zatím, nebudou-li do té doby prodány) – za tutéž cenu:

- 1) Belgu cenfederat, Respublica: sengelriae, Holland... 1634.
- 2) Thomae Smithi de Respublica Anglorum 1625.
- 3) Respubl. Moscoviae et Urbes 1630.
- 4) Respubl. Et historia Sabandiae 1634. – vše v starých kořených vazbách.

(...)

Upřímně Vás všechny pozdravuje

Váš oddaný B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 447)

REYNEK POJEROVI

V Petrkově 31. října 1932

Milý příteli,

zvíím asi až v Grenoblu, jak jste pochodil v Praze, ale rád bych Vás před odjezdem ještě poprosil o dvě věci.

1) Dostal jsem dnes 1. číslo Řádu a už si to nemohu vyřídit s přihláškou a předplatným. Proto Vás prosím, byste vztl ze zbytku honoráře 50 Kč a poslal jim to s přihláškou, kterou též přikládám.

Zinkovi neposílejte, už jsem s ním vyrovnán.

2) Buďte tak laskav a kupte mi nebo objednejte u knihkupce v Brně knížku R. Billinger: Die Asche des Fegefeuers – Georg Müller Verlag, München. (...)

Pozdravuji Vás i Vaše milé před odjezdem co nejsrdečněji. Už mi, prosím, pište do Francie.

Váš upřímný B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 452-453)

Do kontrastu uvádíme dva příklady dopisů, které jsou odlišné stylově. První uvedený dopis ze dne 23. 10. 1924 neuvádíme v celé jeho délce, ale ve své plné délce je asi ještě jednou tak dlouhý. Jde o dopis velmi podrobný, Reynek zde rozebírá velké množství témat. Zajímavá je také syntax, kdy jde o kombinaci jednoduchých souvětí se souvětími složitými. Reynek zde nevyužívá přílišné dělení na odstavce, nýbrž se uchyluje k oddělování jednotlivých informací pomocí pomlček. Naproti tomu druhý dopis ze dne 25. června 1930 je zejména ve své druhé polovině poměrně úsečný. Autor dopisu hojně využívá dělení jednotlivých informací pomocí krátkých odstavců. Účelem tohoto dopisu je informovat – stručně, rychle a jasně.

REYNEK POJEROVI

V Petrkově 23. 10. 1924

Vážený pane Pojere,

děkuji vám za námahu i za dobrou vůli při zasílání výstřižků z L. N. Ale nemrzte se nikterak, že Vám to již není možno. Posílal jsem výstřižky panu Florianovi, a ten jistě mezi svými známými najde někoho, kdo by mu zajímavější články atd. vystřihoval – kdo L. N. odbírá. – Těší mne, že se Vám Had na sněhu poněkud zamlouval, i slečně; ale úspěch finanční dosud neměl, většinu nákladu (120 vydáno!) mám ještě doma. Nevím, psal-li jsem Vám, že Kuncíř už má od jara úplně vytištěny moje starší verše Smutek země. Proč to nevydává, nevím. Budou v tom nějaké pletky, možná dluhy v tiskárně. Sezona přece už je v proudu. Chci teď vydat – až Čapek mi dodá řezby, básně Raoula Ponchona z Múzy v krčmě (je o tom lístek v Pramenech od p. Floriana), plné gallské verry a humoru, doufám že se Vám to zalíbí. Také bych měl přistrojen na vydání sešit svých nových veršů, hodně (myslím) odlišných od Žízni a Smutku země, i formou, a překladu dost. Škoda, že nejste blíž, abychom si někdy pobesedovali, přečtl byste si nějaké rukopisy, měl-li byste chuť, a řekl mi svůj soud – ovšem bez lichocení. – Jsem rád, že se Vám zdají dobrými knížky, které jsem Vám kdysi doporučil. Teď v české literatuře jistě dovedete lovit sám. (...)

Ale rozpovídal jsem se a možná že Vás nudím. Srdečný pozdrav Vám, slečně i panu bratrovi, poručení pánům rodičům od nás všech.

Bobuslav Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 418-419)

REYNEK POJEROVI

V Petrkově 25. června 1930

Milý příteli,

Jsem upřímně rád, že se Vám Giono líbí – myslím, že se vydaří jako Jouhandeau. Díky též předem za nabídnutý honorář – jsem velmi spokojen, to víte. Mínete-li vydat tu kratší prózu jako soukromý tisk, hodila by se jistě jako dárek k Velikonocům – také k té

příležitosti vyšla. Na to Vaše věnování p. Florianovi jsem myslel, jak jste si přál, snad by se hodilo toto:

Panu Josefu Florianovi – Zakladateli Dobrého díla

v naději Svítání na Západě –

a pod to bych otiskl buď celou báseň, nebo jen druhou sloku (Nežl, má duše...)

ale myslím, že by bylo dobře přeložit mu napřed i text i věnování, aby Vám pak za vše ještě nevynadal nebo si Vás nějak ironicky nepůjčil, až by to bylo vytištěno.

400 Kč za Schwoba a Jouhandeaua došlo v pořádku, ještě díky“

Slůvka v Preludiu, které Vás mrzí, prosím mi napište, jistě se to snadno dá pozměnit, scéna v hospodě nějak mírnit nelze, je jí třeba částečně k vysvětlení katastrofy.

Listy Stifterovy ovšem mají čas až s Rilkem – předem velmi děkuji za Elegie.

Došlo též včera 15 Kč za H. Manna – díky za Vaši ochotu.

Nemyslím, že by bylo dobře upozorňovat na antikvární knížky v Oznamovateli, nejsou-li to svazky vzácné. Tím byste uškodil prestiži Atlantidy – třeba v prospektech zachovat čistě literární úroveň.

Přeji Vám mnoho zdaru a těším se na Vás velmi. Mnoho pozdravů od nás Vám a Vaším milým.

Váš Bohuslav Reynek

Článek z Kuncířových Novin Vám, bohužel, nemohu poslat – ztratily se mi; tatínek si je půjčil a už jsem jich nespáčil, založil je někde a nejsou k nalezení...

P.S. Psal jste onedlou, nevím-li o kratší próze na jaro 1931 – Mám tu překrásný esej Bernanose o Johanně d'Arc – rozsahu asi jako Noc – co tomu říkáte? Zdá se mi, že nemáte eseje v zásobě, ani slíbeny – tedy by se to snad hodilo...

(Reynek a kol., 2012, s. 442–443)

2.2.3 Bohuslav Reynek s Vlastimilem Vokolkem

B. Reynek se seznamuje s V. Vokolkem v roce 1925, kdy Reynek nabízí jeho nakladatelství svůj překlad Jeana Lebraua: *Cypřiš a chata* (vyšlo 1926). Tímto momentem započala jejich mnohaletá spolupráce. Reynek ve vydavatelství Vlastimila Vokolka publikoval nejen své překlady, ale také práce své ženy. Vlastimil Vokolek podporoval také Reynkovu výtvarnou činnost.

Pro svůj velký rozsah nebyly v knize *Korespondence* (2012) v rámci tohoto korespondenčního celku publikovány všechny dochované listy. Stejně jako u předchozího celku byla vybrána pouze reprezentativní část, která postihuje důležité okamžiky Reynkova života a tvorby. Dopisů je celkem 240 v rozsahu od data [před 17. 11. 1925] – 7. 11. 1969. Z tohoto celku ovšem pro svou analýzu vybíráme pouze čtyři dopisy. Korespondence je téměř jednostranná – Vokolkových protějšků se

zachovalo totiž pouze pět. I tyto listy zachovávají formální náležitosti dopisu, opět s výjimkou data a místa psaní dopisu, které bylo v některých případech nutné rekonstruovat.

V prvním dopise, který Vokolek píše Reynkovi, ho zpravuje o tom, že se chystá sázet jeho výše zmíněný překlad. Knihu by rád vydal v „úhledné úpravě typografické“, protože mu to dělá radost. Vyzývá překladatele k tomu, aby mu napsal své požadavky a přání, co se týče úpravy, ale také požadavky na honorář či datum vydání. Vzhledem k předvánočním shonům v tiskárně předpokládá, že kniha do Vánoc nevyjde a táže se, zda mu to nebude nemilé. Na konci dopisu jej prosí o zaslání všech jeho pěkných knížek, které vydal, a dodává, že by mu učinil radost, kdyby byly podepsané. 17. 11. 1925 mu přichází odpověď od Reynka, kde mu posílá žádané knihy a jako dárek přikládá svůj překlad Mifibosetha. Vyzdvihuje to, že je Vokolek kultivovaný člověk a milovník pěkných věcí a až poté vydavatel. Vyjadřuje radost z toho, že se s ním setkal. Zmiňuje své požadavky, které už si dohodnul s Vokolkovým redaktorem. Vyjadřuje důvěru v jeho provedení publikace, a že ho tedy nebude obtěžovat nějakým zvláštním přáním, co se týče úpravy. Pouze ho upozorňuje na lámání veršů na konci řádků, což nám opět odkazuje k tomu, že chtěl mít svou práci pokud možno bez jediné chyby. Na závěr mu přeje mnoho zdaru v podnikání. Spolupráce mezi nimi probíhala na profesionální, ale přátelské úrovni. V textech můžeme vidět, že má radost z práce vydavatele. V dopise z období [asi červen 1926] mu nabízí svou další spolupráci, samozřejmě pouze v případě, že bude mít zájem.

REYNEK VOKOLKOVI

[Petrkov, asi červen 1926]

Vážený pane,

děkuji Vám upřímně za zasilku, kterou jsem v pořádku obdržel. Opravdu mne potěšila, můžete být hrdý za svoji práci, která je opravdu bibliofilská. Kdybyste příště chtěl se něčím podobným osvěžit v únavné práci tiskařské, rád Vám posloužím rukopisem (...).

Váš přátelsky oddaný

B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 466)

Z dopisů vidíme, že Vokolek jedná s Reynkem s úctou – dává mu prostor pro jeho požadavky, pěkně prosí o zaslání svých knih, obává se, zda mu nebude nemilé pozdější vydání knihy. Jeho úctu lze vidět také na oslovení *Vážený pane* a závěru dopisu *Děkuji a jsem Vám oddaný*. Stejně tak k němu přistupuje Reynek – objevují se oslovení *Vážený pane*, později také *Milý příteli*; pravidelně se objevují zakončení typu *Váš přátelsky oddaný*; *Se srdečným pozdravem oddaný* apod. V neposlední řadě dává Reynek najevo také zájem o tento korespondenční vztah, když opakovaně píše, že se těší na další

Vokolkův dopis nebo žádosti o jeho návštěvu – např. 26. července 1930 - „*Čekám Vás stále, nepřijdete brzy?*“ (Reynek a kol., 2012, s. 472-473) Dokonce má strach, aby se neurazil, že se s ním Reynek nerozloučil. Na Vokolkovi mu opravdu záleží – má starost o něho samého a i o jeho rodinu. Důvěřuje mu v jeho práci a je rád, že s ním může spolupracovat. Dokonce se objevuje pochybnost o tom, zda si jeho práce zaslouží tuto péči. Pozitivně hodnotí Vokolkovo estetické cítění, což je mu blízké. Tématem těchto dopisů je tedy zejména jejich spolupráce. V tomto případě máme co dočinění s pracovně-přátelskou korespondencí rovnocenných partnerů. Z uvedených ukázek vidíme, že jde o korespondenci přátelskou, ale nechybí zde informativní a operativní funkce, která se týká jejich spolupráce – Reynek píše Vokolkovi požadavky na vydání knih, či informace o stavu vydávané knihy – např. „*Mohl bych Vás poprosit, kdybyste místo zelených štítků na obalu vytiskl bílé nebo na témže nažloutlém papíře, jako je uvnitř na titulu?*“ (Reynek a kol., 2012, s. 486); „*Milý příteli, soudím dle Vašeho posledního listku, že již Jacoba tisknete bez druhých korektur – snad tam nezůstane nic vážného neopraveného. Pošlete mi sem, prosím, 1 výtisk a – neobtěžuje-li Vás to příliš – jeden p. Pojerovi do Brna.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 472)

REYNEK VOKOLKOVI

V Grenoblu 7. prosince 1927

Milý příteli,

dostal jsem před chvílí Váš balík a spěchám Vám poděkovat za krásnou zásilku. Byl jsem překvapen elegancí a čistým vkusem Vašich výtisků na van gelderu. Tisk, formát, vazba, vše dokonalé a bude radostí přátel krásné knihy. Přál bych si velmi, aby můj překlad si té péče opravdu zasloužil. Doufejme, a také pro příště budu hledět dodat Vám, co dokážu z nejlepších sil. (...)

Váš Bobuslav Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 467)

Korespondence zachycuje mimo jiné opět také Reynkův perfekcionismus při jeho práci, když Vokolkovi dne 30. 5. 1947 píše toto:

REYNEK VOKOLKOVI

V Petrkově 30. 5. 1947

Milý příteli,

(...) Mohl bych Vás poprosit, kdybyste místo zelených štítků na obalu vytiskl bílé nebo na témže nažloutlém papíře, jako je uvnitř na titulu? Ta zelená barva je příliš jasná, rytiny mají spíše tlumený, většinou podzimní ráz, a tak mi to nějak nesouhlasí. Nebylo by také dobře, aby štítky byly o něco větší a tisk řidší? Nehněvejte se, že Vás s tím obtěžuji!

(...)

Váš upřímně oddaný a vděčný

(Reynek a kol., 2012, s. 486)

Někdy jejich vztah přerůstá z pracovního dialogu v dialog velmi osobního rázu – např. když mu v dopise z [1. 11.] 1944 po vysídlení Němci z Petrкова píše již z útočiště ve Staré Říši své pocity se slovy: „*nechce se mi vzpomínat, vše ještě bolí.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 484) Zajímavým bodem korespondence je moment, když se stává Vokolek pro Reynka důvěrníkem ve věci spolupráce s Josefem Florianem – viz následující ukázka. Jde o korespondenci partnerskou, kde nedominuje ani jeden z pisatelů, ale oba se navzájem respektují a jednají k sobě s úctou.

REYNEK VOKOLKOVI

V Grenoblu 24. 12. 1930

Milý příteli,

musím Vám napsati, že z vydání mých kreseb v Dobrém díle sešlo. Dostal se mi totiž tyto dny opět důkaz, tak podivného jednání p. Floriana vůči mně a mé práci, že mi úplně zašla chuť něco nového s ním začínat. Víte, že Melantrich vydal znovu Carlosa a Nicoláse. Psala mi před časem slečna Florianová, že Melantrich tu knížku miní vydat a že se domnívají, že můj překlad je majetkem Dobrého díla. Napsal jsem hned do Melantricha, že svoluji k vydání s podmínkou, zaplatí-li svůj obvyklý honorář, jež dávají každému. Na to se mi vůbec nedostalo odpovědi. Teď věc vyšla a jako překladatel je uveden Jan Čep. Co se mezitím dělo mezi p. Florianem a Janem Čepem, snad si domyslíte... Nejde tu ani tak o tu hmotnou věc, ač by mi těch několik set Kč velmi bylo pomohlo a umožnilo několik dní klidné práce na jihu, po čemž toužím. Ale p. Florian jedná se mnou za zády jinak a jinak přímo, a toho nemohu snést. Mám už řadu důkazů a svědectví. Proto raději se zřeknu výhod, jež snad ta nová publikace by mohla přinést (širší známost v Čechách) – než abych dál s p. Florianem pokračoval. (...)

Váš B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 473)

Pokud se zaměříme na slovní zásobu, hojně se objevuje výraz *všecko*, tvary infinitivu sloves zakončené na *-ti* – např. *hleděti, odvděčiti*; objevuje se ale i podoba s *-t*: *zvědět*. I přesto, že se Reynek ve většině případů drží spisovného jazyka, v jeho projevu se objeví i výraz nespisovný – např. *dva měsíce tu pobudem*, ale jde o jev zřídka. Pro tuto korespondenci jsou specifické odborné výrazy označující různé typy papíru, na kterých bude dané dílo vtištěno – např. *van gelder, zanders, japon, simljapon*. Můžeme tedy mluvit o využití odborných tiskařských termínů v těchto textech. Opět se objevuje užívání zkratk pro zkrácení textu – *K* (korun), *aut.* (autorský výtisk), *pí, p., atd., Kč, nakl.* (nakladatelství), *Dr.* apod. V této korespondenci objevíme také deminutiva, i když to není příliš časté – *slůvko, dítěko, Jiříkově, beránka, svažečík, Daník*. Hojně se objevuje také užívání vazby *tyto dni*.

Výraz idealismus se objevuje v podobě *idealism*, dle tehdejšího úzu frontispis v podobě *frontispice*. Jméno spisovatele Balzaca uvádí v podobě s -k- namísto -c-. Objevuje se také francouzský výraz *pointe sèche* pro označení techniky suché jehly, nebo např. výraz *à la blague* apod. Nechybí ani využití zkratk – např. *nakl.* (nakladatelství), *Dr.* (doktor). Můžeme zde spatřit užití deminutivních tvarů – např. *rytinka*, které Reynek většinou užívá v případě, kdy je mu něco milé, má to rád, ale také pro v případě zachycení rozměrů předmětu – např. *destička*. Narazíme také na augmentativa – např. *vesnické báby natahaly*, ale využití deminutiv a augmentativ není příliš časté.

2.2.4 Bohuslav Reynek se Zdeňkem Řezníčkem

Bohuslav Reynek se se Zdeňkem Řezníčkem seznámil skrze Josefa Florianu, který Řezníčka hodně ovlivnil (což mají vlastně oba společné), protože díky němu konvertoval ke katolictví a poté začal spolupracovat právě se staroříšským vydavatelstvím, pro které překládat z němčiny, francouzštiny a angličtiny, ale také zde publikoval své verše. Ve 30. letech se prostřednictvím Florianova vydavatelství oba korespondenti seznamují a navazují přátelský korespondenční styk, jak si ukážeme dále. Díky přičinění Reynka Řezníček začal v roce 1939 vydávat bibliofilskou edici *Magnificat*, která fungovala až do roku 1948 a soustředila se především na spirituálně orientovanou literaturu. V knize *Korespondence* (2012) editoři neuveřejňují jejich korespondenční celek kvůli jeho mimořádnému rozsahu, ale opět vybírají některé klíčové body korespondence⁸. Tyto body zachycují především Reynkův život a tvorbu, protože ze třiceti sedmi publikovaných dopisů, je pouze jeden psán Zdeňkem Řezníčkem (zároveň je pouze jediným dochovaným dopisem ze strany Zdeňka Řezníčka v celém dochovaném korespondenčním celku). Korespondenční celek spadá do období od 14. 6. 1934 a končí datem 15. 5. 1956.

V prvním a zároveň jediném dochovaném dopise ze strany Řezníčka můžeme spatřit velkou úctu, se kterou k Reynkovi jedná. Zajímá se velmi o to, aby co nejdříve básníkovi splatil dluh za jeho knihy, ale zároveň jej prosí, aby s platbou vyčkal, protože nemá mnoho finančních prostředků. Toto zakončuje slovy: „*Vám dobrým dělníkům na vinici Páně, služí, aby byla mzda placena rychle.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 519) Jak vidíme v ukázce níže, Řezníček věnuje velkou část svého dopisu pozornost tomu, aby dal náležitě najevo velký obdiv k Reynkově práci, ale také k básnické práci jeho ženy. V této souvislosti se objevují velmi barvitá spojení, jako např. metafora „*Máte odvahu nebezpečně se potápět, abyste nás uchvátil šarlatem drabocenného korálu.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 519) V závěru dopisu vidíme, že si váží času, který Reynek stráví při čtení jeho dopisu. Rád by přijel na návštěvu, samozřejmě pod podmínkou, pokud bude vítán a láká básníka na návštěvu k sobě.

⁸ V úplnosti celek čítá celkem 276 dopisů v období od 14. 6. 1934 do 21. 10. 1968.

ŘEZNÍČEK REYNKOVI

Znojmo dne 14. 6. 1934

Vážený pane,

(...)

Dostal jsem: Corbière Armor, Reynek Had, Reynek Rty a zuby a Suzanne Renaud Zde tvůj život, vzácnou věc, již jsem se duchovně dotýkal při jedné návštěvě u pana Floriana. Věděl jsem o Vás již dávno a pročítal přátelsky některé z Vašich básní, próz i překladů v dílech staroříšských. Vy, nepřátelsky dobrou, zvučnou, znělou zemitou a hutnou češtinou vůči katedrovým profesorům, zachováváte si skvělou povznešenost, byť by Vás i filologicky zaklínali kostrbatými, lidu obecnému vzdálenými a cizími, uměleckými formulami z univerzit. Máte vzácný dar sytiti slova, dávati jim vnitřní potřebnou náplň, vdechovati jim barvy, udržovati na nich jitrní živnou rosu krásna až do žhavých tíží posledních, chrániti je před zapomenutím a ztvárňovati je v mohutný, harmonický soulad výsostných zpěvů tak zřídka oznívajících nad výhní našich literárních suchopárů. Máte ostrý a pronikavý zrak, který sleduje sebenepatrnější zákmity bohatých niter básníků nám doposud cizích, neznámých. Tlumočíte jasně a zřetelně komplikované prostým

a zpřístupňujete hloubky a výšky. Máte odvalu nebezpečně se potápěti, abyste nás uchvátil šarlatem drahocenného korálu. Vím, že Vám kdysi p. Čep vytkl „zvláštnost slohu“, ale není-li zvláštnost i osobitost, kterou nevidí mnohdy i tak dobří tlumočníci, jak je p. Čep. Balast mnohosti a náporů velkoměsta časem otupují i nervy nejvytrvalejších. Vy máte v Petrkově odstup a čas usmáti se nad chaosem lidstva, nechápajícího pravý význam zaslouženého Vyhnanství.

Děkuji Vám za knížky a za chvíle, které strávíte čtením těchto řádků. Budu-li míti cestu k Vám na Třebíčsko, možná že Vás navštívím, nebudu-li hostem nevítaným. A vy, zabloudíte-li k nám do Znojma, neopomeňte mě přepadnouti. Přijed'te do zahrad, do vinohradů, až těžké, brunátné plody se budou slavnostně skvíti na ošátkách hospodářů.

Zdravím Vás a prosím, abyste tentýž pozdrav tlumočil, a vy to dovedete, Vaší vzácné paní choti.

Zdeněk Řezníček

(Reynek a kol., 2012, s. 519)

V knize *Korespondence* (2012) editoři uvádějí Reynkovu bezprostřední odpověď na Řezníčkův velice obdivný dopis. V dopise vidíme, že Reynek přistupuje ihned k oslovení *Milý příteli* i přesto, že jde jen o druhý dopis jejich korespondenčního dialogu, ale zřejmě ho dopis Z. Řezníčka zaujal natolik, že k němu měl důvěru. Samozřejmě mu děkuje za všechna jeho slova, ale neopomene vzpomenout, že si je vědom nedostatků, které jeho práce má. Dále obdivuje jeho básnický um a vyjmenovává některé básně, které jsou jeho oblíbenými. Tento dopis započal jejich dlouhý korespondenční vztah, který byl zřejmě pro oba korespondenty důležitý a navíc si rozuměli i na úrovni profesní (ať

už jde o vydání nebo básně). V neposlední řadě jej nabádá k tomu, aby básně vydal knižně, např. u J. V. Pojera. Jeho nabídku návštěvy přijímá, přičemž zde zachycuje stesk jeho ženy po přírodě domovské Francie, kterým opakovaně trpěla při pobytu v Petrkově.

REYNEK ŘEZNÍČKOVÍ

V Petrkově 16. června 1934

Milý příteli

- doufám, že mi dovolíte, abych Vás tak nazval po přečtení Vašeho krásného a mně tak drahého listu – děkuji Vám srdečně za vzácná slova povzbuzení, jež jste mi napsal. Jsem si dobře vědom, že moje práce má své lidské nedostatky, ale Vy jste podivuhodně vycítil snahy, které mne vedou, a tak krásně mi to píšete, že nemohu než děkovati. A je mi to obzvláště milé od Vás, protože Vás znám jako básníka villonovsky ryzích veršů. Vaše Velikonoce, Před svatbou v dědině, Chaloupky v podzimu a mnohé jiné se nedají zapomenout ve své prostotě a intenzitě vidění. Nevydáte je už brzy knižně? Jistě máte zase nové věci, a byl by z toho věru pěkný svazek, třeba edice Atlantis...

Tážete se na cenu těch čtyř Sešitů – kdybyste za to mohl poslat 100 Kč, byl bych Vám povděčen – ve lhůtách jakýchkoli. Chybí Vám Palma, kdy Vám posílám doplněk s ukázkou leptu, a prosím Vás, byste to vlídně přijal na památku.

Na Vaši návštěvu se oba upřímně těšíme. Jen prosím napište lístek, který den byste přijel. Vaše pozvání do Znojma je lákavé a od nás se to dá snad za den vykonat. Ženě se vždy na podzim stýská po rudých barvách vinic, na které je ještě zvyklá, a já je mám také velice rád. Ukázal byste nám tu pozeňnanou a ještě neznámou krajinu...

Přijměte prosím od nás obou pozdravy co nejsrdečnější. Na brzkou shledanou!

Váš oddaný

B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 520)

Korespondence Bohuslava Reynka se Zdeňkem Řezníčkem je pro nás zajímavá tím, že v některých dopisech je velmi dobře vidět Reynkova láska k přírodě a zvířectvu, která se stala také tématy pro jeho básně. V tomto korespondenčním dialogu se nachází některé dopisy, kde Reynek popisuje přírodu a zvířectvo básnickým způsobem, což jsme u žádného jiného korespondenčního celku patřícího do této kapitoly v takové míře nezachytily – viz ukázky níže. Jak vidíme, tak popisu krajiny věnuje Reynek poměrně velký prostor. Užívá i deminutivní tvary, které se pojí s něčím, co je mu blízké, co má rád – např. *stodůlka*, *chaloupka*, *žrnka*. Nechybí ani vyjadřování v metaforách.

REYNEK ŘEZNÍČKOVI

V Petrkově 15. července 1934

Milý příteli,

zároveň s Vaším krásným lístkem z Trnavy došel košík zlatých meruněk ze Znojma – k nemalé radosti nás všech, velkých i malých. Došly velmi dobře, pečlivě vybrány a pečlivě zabaleny. Byla to u nás opravdová hostina meruňková, která se ani neobešla bez napomínání, protože děti, a zvláště pětiletý Jiřík, jen těžko uvěřily omezenosti svých schopností. Ale vše skončilo smírně a bez nehody. Meruňky voněly a dosud voní líbezně v osamělé jizbě a září odtud svým dobrotivým tajemstvím slunce a medu. Já sám jsem tak uvázan k věcem země, obzvláště k těm „neživým“ a poníženým, k bylinkám, plodům a zvířatům, že mi takový dar jako Váš zatíží srdce vděčností, jež pouští kořeny opravdu až k vodám Ráje. A ratolesti se snaží zase do světla, a proto jsem na Vás věrně vzpomínal včera při mši a přijímání.

(...)

Těšíme se velice na Vaši návštěvu. Pohovoříme si o všem důkladněji. Zatím Vám srdečně ruku tiskne a ještě děkuje

Váš B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 520)

REYNEK ŘEZNÍČKOVI

V Petrkově 17. srpna 1934

Milý příteli,

události mají teď nedočkavý rytmus – nenadál jsem se takových zpráv⁹, když jsem otvíral Váš dopis. Jsem s Vámi srdcem i modlitbou a doufám, že Vás po této zkoušce Otec světél zahrne milostmi a hlubokým pokojem, jenž bývá zvláštní odměnou po každém utrpení.

(...) Já jsem si včera trochu obešel náš kraj v okruhu asi třiceti kilometrů – oblaka kladla hluboké stíny na zemi již skoro podzimně usmířenou, ale přece ještě i letně slavnostní, jak se sluší na oktávu Nanebevzetí. Jeřáby jsou již zlaté a ohnivé, mnoho polí zoráno, ale otavy kvetou a ovesné snopky na zelených kobercích jetele ještě si šeptají o žních. Pak jsem slyšel, dnes je to už veliká vzácnost – v kterémsi stodůlce mlátit cepy. Bylo to jako srdce dětství a vzpomínka na radost, která se už na této zemi v prvotní podobě nevrátí. (...)

Váš vždy oddaný

B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 521)

⁹ Řezníček byl zřejmě nemocný, a tak mu Reynek vyjadřuje svou podporu.

V dopisech se objevují také omluvy za to, pokud nepřijeli Reynkovi na návštěvu k Řezníčkovi, ale také projevení důvěry v jejich přátelství, kdy Reynek v dopise datovaném do 9. října 1934 píše toto: „*Ale před přáteli jako Vy je skrývání tísně zbytečné.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 522) Ve stejném dopise je tematizována také nevelká blízkost k městům, která jsou hojně zalidněna, a básník se zde cítí stísněně; jsou zde tematizovány také hory, které si básník nikdy příliš neoblíbil – „*Do města se netěším. Je to pro mne žalář. Modlete se za mne, aby to dlouho netrvalo. Hory Matky Boží se do těch smutných ulic dívají z dálky nedostupné a pohledem ledovým.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 522) Stejnou problematiku zachycuje také následující dopis. Řezníček se pro Reynka stává přítelem, kterému se může svěřit se svými pocity, které pravidelně pociťoval při pobytu v Grenoblu, kdy před zdejším městem pravidelně utíkal do periferie města či místní zoologické zahrady. Jak vidíme, Řezníčkovi dopisy se pro něj stávají útěchou, za kterou mu je velmi vděčný. V tomto dopise se mu svěřuje také ve věci smrti jeho babičky.

REYNEK ŘEZNÍČKOVÍ

V Grenoblu 13. 2. 1935

Milý příteli,

Váš dnešní list byl pro mne podivuhodnou posilou – žiju tu v jakési poloviční agonii, obklopen „moderním městem“, to jest mraveništěm, v němž se to hemží sebevrahy – na tom nezáleží, že ještě živými. Těla se nezabíjejí, ale ubíjejí duše, a většina jich o tom vůbec ani už neví. Jde z toho takový hrozný smutek, že mne to navenek paralyzuje, nemohu nic dělat, zbývá jen modlitba. Často se obracím ke Královně zdejších hor – snad jste viděl nějaký reflex té touhy po vysvobození. Buď jak buď, Váš vzácný list dodal srdci odvahy – děkuji Vám.

(...)

Nevím, jestli jste letos v létě viděl v zahradě naši babičku – totiž moji, prababičku dětí. Když bylo hezky, bývala tam často. Minulý týden nám zemřela, bylo jí 90 let. Byla trochu Vaše krajanka – od Luk u Jihlavy – vzpomeňte si na ni také, prosím Vás, při modlitbě za zemřelé.

(...)

Vzpomínáme na Vás všichni a pozdravujeme celou rodinu. Na shledanou!

Váš B. Reynek

(...)

(Reynek a kol., 2012, s. 522)

Bohuslav Reynek se také snaží o to, aby svému mladšímu kolegovi pomohl s vydáváním knih a předal mu své zkušenosti. To můžeme vidět v dopisu ze dne 25. 7. 1939, kdy se jej snaží navést k tomu, aby se ujal vydávání básnických sbírek. Zřejmě v té době Reynek pociťoval ustupující zájem o poezii, a proto se snažil o tento záměr, a jak v dopise uvádí, myslel si, že by se čtenářský

okruh vydané poezie našel. Zároveň znovu klade důraz na vydání Řezníčkovi poezie. Jde o korespondenční celek, kde vystupuje do popředí o jedenáct let starší a zkušenější Bohuslav Reynek, který se snaží adresátovi předat všechny své nabyté zkušenosti. I přesto, že v korespondenci dominuje, k Řezníčkovi jedná s velkou úctou, podporuje ho a postupně si vybudují takový vztah, že se pro něj Řezníček stává důvěrníkem, kterému se svěřuje např. se smrtí babičky, dokonce mu sděluje svůj psychický stav. Jde o pracovní-přátelskou korespondenci, kde nalezneme jak prostředky s informativní a operativní funkcí – zejména jde o dopisy, které se týkají Řezníčkovy edice *Magnificat* – viz dopis ze dne 25. 7. 1939., tak dopisy více přátelské.

REYNEK ŘEZNÍČKOVI

V Petrkově 25. 7. 1939

Milý příteli,

přemýšlel jsem o tom vydávání edice u p. Kryla¹⁰ a zdá se mi, že by bylo dnes nejpotřebnější vydávat verše. Lidé, aspoň někteří, se patrně zase soustředí k vnitřnímu životu a nebudou moci žít bez poezie. Poněvadž taková edice, nemá-li se ztratit v obecné záplavě vydávání knih, má mít svůj odlišný charakter, navrhol bych vydávat 4 svazky básní do roka. První svazkem prvního ročníku 1939/1940 by byla Vaše sbírka. Já bych pak pro druhý svazek dodal již hotový překlad Billingera, o dalších bychom se domluvili, ale o materiál by vůbec nouze nebyla, i kdybychom na to byli sami, jako že bychom nebyli. Jde jen o to, co řekne p. Kryl, protože knihy básní nevynášejí. (...)

Formát by mohl být i týž jako na *Sešitech* poezie, které též tiskl p. Kryl, co myslíte? Ovšem pěkný papír a úprava pečlivá.

(...)

Srdečně Vás pozdravuje a přeje Vám šťastné shledání s rodinou

Váš B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 524)

Další dochovaný dopis již zachycuje práci na prvním svazku edice *Magnificat*, a sice na básních Řezníčkových. Nejprve chtěl vydavatel převzít titul Reynkovy edice *Sešity poezie*, ale Reynek ho nakonec přesvědčil o založení nové edice – 3. 8. 1939 - „*Předně bych Vás prosil, byste nechali již klidně spát, Sešity poezie. Je tomu již 12 let co přestaly vycházet, (...). Nové edici bych nejraději dal titul Magnificat, co říkáte?*“ (Reynek a kol., 2012, s. 524) V dopise se objevují také rady ohledně variant pro jednotlivé básně, možnost vynechání některých básní, kolik výtisků vydat nebo rady k výzdobě knihy. V tomto období se tedy započala jejich spolupráce. Reynkův syn Jiří nakonec také navrhl značku pro tuto edici. V dalších dopisech můžeme pravidelně vidět zmínky o překladech, kterým se

¹⁰ Právě s pomocí B. Reynka a s podporou nakladatele a majitele knihtiskárny Karla Kryla založil Zdeněk Řezníček bibliofilskou edici *Magnificat*.

aktuálně Reynek věnuje, ale také opakované žádosti o kávu (nazývá ji „arabskou ambrou“) pro jeho ženu Suzanne. Opakovaně se objevuje také to, že se velmi těší na jeho další dopis či brzké shledání a strachuje se o to, aby Řezníčka s něčím neobtěžoval. V neposlední řadě nám korespondence přináší také svědectví o tom, jak špatně nesl Reynek německé vyhoštění z Petrкова. V této době se snaží upnout ke své víře a umělecké tvorbě. Nelibě básník nese také rozprodávání jeho stáda ovcí, ke kterému měl velmi vřelý vztah. Z dalších dopisů vidíme, že se v této situaci upíná také ke korespondenci, která mu poskytuje jistou útěchu – 15. 6. 1944 - „*Až budete mít chvíli, napište nějaký řádek. Těžko se zvyká i v okolí nejprátelštějším.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 531) Nakonec nachází útočiště u Josefa Floriana ve Staré Říši, ale i přes přátelské prostředí se Reynek z této události nemůže vzpamatovat.

REYNEK ŘEZNÍČKOVÍ

V Petrkově 18. 1. 1944

Milý příteli,

narychlo několik slov na poděkování za Vaše milé listy a nějakou zprávu od Vás. Asi před týdnem jsme dostali výpověď z bytu a máme se do konce měsíce vystěhovat, pryč do Brodu. Překážka je zatím v tom, že v Brodě byt není – má se o to starat okresní hejtman v Humpolci, sami smíme jen čekat. Před třemi dny mi bez ohlášení rozprodali tři čtvrtiny stáda ovcí, což je pro mne bolestná rána. Tedy, jak vidíte, je nám zde úzko. Třeba se modlit a opět modlit. Ještě tu jsme a prosím Vás, byste mi oklepal Zahradníčkovu báseň v Akordu. Sám ji nemám ani neznám. Bude-li mi blízká, vyryl bych něco nového.

Tážete se po čaji. To víte, vítáno je vše, co povzbudí a pomáhá snášet tíhu probuzení. I když to voní mdleji než ambra.

V naději a věrné oddanosti Váš

B. Reynek

Těším se na Vaše nové básně.

(Reynek a kol., 2012, s. 531)

Dopis z 1. července 1945 popisuje návrat rodiny do Petrкова, následné trable s hospodařením na statku, vyřizování různé administrativy okolo bydlení, což se Reynkovi „velmi protiví a není možno soustředit se na duševní práci.“, na což si Řezníčkovi opakovaně stěžuje. Dopis ze dne 23. 5. 49 pak zachycuje také Reynkovu potřebu svého vlastního klidu a nelibost k některým návštěvám: „*Mně se už nelidsky stýská po nějakém koutě, kde bych měl pokoj od lidí, kterým p. Florian říkal „veřejní“.* Od mamonu, civilizace, výplat, statistik, soupisů a jiného hnoje.“ (Reynek a kol., 2012, s. 537)

Stejně jako v korespondenci s Vlastimilem Vokolkem se i zde objevují výrazy (odborné termíny) označující druhy papíru – např. *bílý holland*. Objevuje se také označení barvy *sanguine*, kterou Reynek žádá. Objevuje se expresivní vyjadřování, i když není příliš časté – např. *Hitler zhebl*, v souvislosti

s papírováním okolo statku užívá výraz *bnus* či *bnůj* („*mzdových účtů a podobného bnusu*“, „*soupisů a jiného bnoje*“), přičemž tyto výrazy opět souvisí s bloyovským jazykem, o kterém mluví Jitka Bednářová (2006, s. 343). Objevuje se i knižní slovo *všickni*, přid. jméno velikonoční v podobě *velkonoční*. V jednom z dopisů můžeme vidět také lidový výraz *zemčata*, který zřejmě označuje brambory. Pro urychlení psaní a zkrácení dopisů Reynek opět využívá obligátní zkratky, stejně jako u předchozích korespondenčních dialogů: např. *p.*, *Kč*, *K*, *atd.*, *tzv.*, *Dr.*, *pí*, *ha* (hektar)

Co se týká formálních náležitostí jednotlivých dopisů, jsou dodržovány bezvýtku, objevuje se datum, místo psaní dopisu (v některých případech bylo rekonstruováno editory), oslovení výhradně v podobě *Milý příteli*, závěrečné zakončení dopisu a podpis. Mnohdy připojuje Reynek ještě za podpisem nějaký vzkaz, který ale není uveden jako post scriptum.

2.2.5 Bohuslav Reynek s Vladimírem Holanem

Korespondenční styk mezi Bohuslavem Reynkem a Vladimírem Holanem je unikátní tím, že zůstal pouze v této rovině – básníci se nikdy osobně nesetkali i přesto, že vedli přátelský korespondenční dialog a několikrát v dopisech proběhla pozvánka na návštěvu. Holan se setkal pouze s Reykovým synem Danielem, který jej několikrát navštívil. Vladimír Holan přizval Bohuslava Reynka jako překladatele ke spolupráci v rámci časopisu umělecké besedy *Život*, který Holan ve 30. letech redigoval.

Korespondenční celek je v knize *Korespondence* (2012) publikován ve své úplnosti a zahrnuje 51 dopisů v rozsahu od 30. září 1933 do Vánoc 1970, přičemž byl korespondenční dialog nejintenzivnější v 50. letech, kdy si vyměňovali přátelsky vřelé dopisy se vzájemným obdivem k umělecké tvorbě. Dopisů Bohuslava Reynka adresovaných V. Holanovi je celkem 24.

V prvním dopise datovaném do 30. září 1933 Bohuslav Reynek děkuje za „milé pozvání k spolupráci“, zároveň Holanovi posílá své verše se slovy: „*bodí-li se Vám to pro časopis, budu rád, ne-li, dovedu vždy respektovat svobodu vkusu.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 620) Oboustranný obdiv můžeme vidět např. v těchto dopisech: z Holanova pera toto: 7. 5. 1952 – „*Obdivoval jsem (a ne sám!) Vašeho JOBA.¹¹ Ale ta karta, co dnes přišla, ano, ta mne dojala: to maminka jde s dcerkou, kam?*“ (Reynek a kol., 2012, s. 623), či z Reynkovy strany toto: na Velký pátek 1953 – „*Milý příteli, došly Vaše básně, tak ku podivu sladěné s rozvrženou oponou chrámovou a s tmou po vši zemi – Stěna... kůň a oj – co je v tom ve všem tvrdé pravdy a odvahy říci pravdu, jak velická krása!*“ (Reynek a kol., 2012, s. 625)

¹¹ Pravděpodobně Reynkova nová grafika *Job s vlašťovkami*.

V korespondenčním celku bychom marně hledali nějakou osobnější rovinu, pouze tu a tam narazíme na výměnu pocitů obou účastníků, ale nejde o nic podrobného – např. *není to se mnou v pořádku...* Korespondence zůstává v rovině spolupráce a obdivu jeden vůči druhému, ale nese se v přátelském duchu. Svými řádky si korespondenti navzájem činí radost. Jde tedy o přátelskou korespondenci rovnocenných partnerů, kteří k sobě chovají navzájem velkou úctu a obdiv. V dopise ze dne 30. ledna 1958 obdivuje Reynek Holanovy básně: „*Jsem tak doma ve Vašich krajinách „časanych bodláčím“, se zídkami hrbitovů, chalup a chlívků vyděděných, a přece ozářených betlémským světlem. Potkává se tam někde Baudelaire s Tobiaši (otcem a synem a Rafaelem) na poušti modliteb, postu a pokušení, na křížovatkách, které se zaplétají se stezkami zajíců a srnek.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 630) Obdiv k jeho osobnosti lze vidět také v tomto dopise ze dne 13. listopadu 1963. Jak vidíme, Reynek při chvále Holana a jeho díla nešetří s básnickými vyjádřeními: *pokud to bída života v pásmech apokalypsy motorů ještě dovolí; rozebírám jako pohádková tkaniva z ořechových skořápek.*

REYNEK HOLANOVI

V Petrkově 13. listopadu 1963

Milý pane Holane,

Trochu opožděně Vám děkuji za Noční hlídku, kterou mi Daniel přivezl z Pardubic od p. Vokolka. Bedlivě jsem si z ní četl v popůlnocních bděních, které trávím v kuchyni u ohně s kočkami, kávou, kouskem mědi a rycí jehlou. Ve dne si pak Vaše básně nosím po venku a rozprávám, pokud to bída života v pásmech apokalypsy motorů ještě dovolí.

Jsou básníci, kteří vidí daleko, těch je víc, ale Vy vidíte dovnitř věcí, vidíte motýla, vosu a vážku v kukle a nejen krásu křídel, která se rozvinou, také let a smysl letu ve tmě i ve světle slunce a měsíce. Vděčně si Vaše obrazy vybírám a rozebírám jako pohádková tkaniva z ořechových skořápek, vzpomínám na Vás a doufám, že Vám brzy vydají nová díla.

Pozdravuje Vás Vám věrně oddaný

B. Reynek

Velmi se mi líbila Mikulášková úvodní báseň o Vás.

(Reynek a kol., 2012, s. 632)

Dopisy neplní informativní ani operativní funkci, dominuje funkce fatická – hojně se objevují dopisy k svátkům, drobné pozdravy, které slouží k udržení kontaktu obou adresátů. Dominují básnická a expresivní vyjádření – (...) *došly Vaše básně, tak ku podivu sladěné s roztrženou oponou chrámovou a s tmou po vši zemi* – (...), dále příklady výše.

V dochovaných dopisech nenalezneme žádné dlouhé dopisy, ale jde spíše o kratší dopisy či o dopisy velmi krátkého rozsahu – jedna, dvě věty, které se většinou omezují na přání k svátku, Holan děkuje za lepty, které mu Reynek zaslal, či poděkování za obdiv. Syntax je i vzhledem k délce dopisů

jednoduššího rázu – užívá jednoduché věty či krátká souvětí – např. *Budu číst a vděčně vzpomínat.; Na básníka mnoho a vděčně vzpomínají (...)* apod.. Objevuje se také využití větného ekvivalentu – např. *O Vánocích Noc s Hamletem, v pašijovém týdnu Bolest.* Reynek užívá oslovení *Vážený pane, Milý pane Holane, Drahý básníku.* Objevují se také obligátní zkratky, ale není jich mnoho – *P.S., p.* Najdeme také zdobnělinu *chlvků.* Jinak se Reynek přidržuje spisovného jazyka; v korespondenčním dialogu nevystupují do popředí žádné specifické jazykové prostředky.

Dopisy náležitě dodržují formální náležitosti dopisu, pouze někdy museli editoři rekonstruovat datum, případně místo psaní dopisu. Reynek uplatňuje oslovení *Vážený pane; Milý pane Holane; Milý příteli; Drahý básníku.* Většina dopisů je kratšího rázu, některé se omezují dokonce pouze na vzkazy toho, co korespondent zrovna čte, že vzpomíná, přání k různým svátkům apod.

2.3 Rodinná korespondence

Do tohoto oddílu zařazujeme korespondenci Bohuslava Reynka s rodiči, dopisy synovi Jiřímu na vojnu. Dále sem podle nás náleží také korespondence s Terezou Tichou-Sumovou, protože i přesto, že není rodinným příslušníkem Bohuslava Reynka, tak má korespondenční dialog ráz rodinné korespondence. Pro zajímavost uvádíme ještě jeden dopis neteři Zdeně Vondrákové Reynkové, kde Reynek pět měsíců před svou smrtí rekapituluje svůj život. Z tohoto oddílu vynecháváme korespondenci s Reynkovou ženou Suzanne Renaud, protože kromě tří dopisů z pera Bohuslava Reynka, jde o korespondenci pouze ze strany Suzanne. Byť jsou tyto dopisy nesmírně zajímavé svým stylem (jde o milostné dopisy), básnickovy protějšky se bohužel nedochovaly (kromě zmíněných tří dopisů), což je ovšem veliká škoda, protože by nám nepochybně přinesly další typ jeho korespondenčního stylu, a sice korespondenci milostnou. Tři dopisy, které se dochovaly, jsou již z období manželství Reynkových; jde o dopisy, které Reynek píše manželce v případech, kdy sama odjela navštívit svou rodnou zemi a on s dětmi zůstal v Petrkově. Jsou spíše informačního rázu – píše o tom, co s dětmi dělá, jak se o ně stará apod. Nejde tedy o nic zvláště přínosného pro náš výzkum, proto jsme se je rozhodli vynechat.

2.3.1 Bohuslav Reynek s rodiči

Korespondence zahrnuje 21 korespondenčních jednotek v období od 2. 9. 1912 do [22. 1. 1936]. S výjimkou dvou dopisů, které jsou adresovány Bohuslavu Reynkovi jeho otcem, jde o korespondenci jednostrannou. Dochovaná korespondence byla objevena až nedávno v petrkovské pozůstalosti Lucii Tučkovou.

Dopisy zachovávají formální náležitosti epistolárního stylu, opět ovšem s výjimkou data či místa psaní dopisu, které musely být v některých případech rekonstruovány.

Na rozdíl od předchozích korespondenčních celků je tématem zaměřena na velmi běžné informace každodenního rázu. Plní tedy informační funkci mezi komunikanty. U těchto dopisů je ale velmi důležitá také funkce kontaktní. Častými tématy listů bývají pozdravy z cest, Reynek mnohdy sděluje své dojmy z prostředí a počasí na svých cestách, informuje rodiče o tom, kdy přijede domů, objevuje se také přání k narozeninám či svátkům. Mnohdy se ptá rodičů na to, co je nového v Petrkově, jak jim jde práce na statku či jak se mají domácí zvířata. Později se v dopisech objevuje také téma jeho svatby se Suzanne Renaud a následné plánování cesty do Petrкова. Někdy (i když jde o malou frekvenci) můžeme pozorovat stesky nad politickou situací. Dále se zde řeší zdraví rodiny či přátel. Dominantou korespondence s rodiči je fakt, jak moc básníkovi na cestách chybí Petrkov a jak se těší na návrat domů. Vyjevuje se nám tady to, jak velmi důležitý byl pro Reynka jeho rodný domov a kraj, což je mimo jiné nesmírně důležité také pro jeho literární tvorbu. V dopise z 30. března 1926 se můžeme dočíst toto:

REYNEK RODIČŮM

Grenoble 30. března 1926

Drazí rodiče,

psaní jsem s díky a potěšením obdržel, za chvíli po odeslání svého. Jsem velmi rád, že u nás je vše spokojeno, že Tě, drahý tatínku, nebolí noha a že všichni se těšíte dobrému zdraví. Já jsem se trochu nachladil, nevím kde a není to velké, ale dnes a včera mne bolí zub, což nikdy náladu příliš nezlepší. Ale je to k snešení.

Je dnes krásný jarní den, docela velikonoční, a vzpomínám, drazí rodiče, na svátky u nás. (...)

Velice rád jsem si přečetl zprávy o našem hospodářství a o zahradě. Chodím se zde dívat na zvířata do parku, který je zároveň malou zoologickou zahradou, a vždy tam okřeji. Právě dnes také jsem tam byl.

(...)

Vzpomínám na vše, drazí rodiče, na Vás především, a těším se na shledání – dlouho to již nepotrvá – jsem zde už měsíc, a zbývají jen asi 3 týdny. Zatím oba ruce líbáme a těšíme se na brzké zprávy. Vaši vděční

Bobuř a Suzanna

(Reynek a kol., 2012, s. 401–402)

Z úryvku je dobře patrné, jak moc mu jeho důvěrně známé prostředí chybí a jak odpočítává jednotlivé dny a týdny svého návratu domů. Velmi dobře viditelná je zde také jeho vazba na zahradu, statek a jeho okolí – pobytem v parku si nahrazuje chybějící přírodu a zvířectvo, které má tak rád. Další ukázkou jeho pouta k Petrkovu a venkovu jako takovému je dopis ze dne 10. dubna 1926: „Já se zatím velmi těším do Petrкова mezi Váš, drazí rodiče. Doufám, že od pondělka za týden, totiž 19.

dubna, bude vše pobotově k našemu odjezdu. Mně je vždy na venku volněji než ve městě, a kdybych se měl kde sebe lépe, přece bych toužil po naší zahradě a po tichu v našich pokojích.“ (Reynek a kol., 2012, s. 403) S láskou vzpomíná na stromy v jejich zahradě: 24. dubna 1926 - „*Máme pod okny kaštan a magnolii, kaštan už týden kvete, vzpomínám na naše stromy, rád bych je ještě zastihl v jarním rozpuku – ale třešně jistě už budou odkvetlé, asi též narcisy.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 404) Ve stejném dopise je zachycena také obava Suzanne z cesty do Petrкова, obava z opuštění její vlasti, která se ostatně objevuje i v jiných korespondenčních celcích: „*Suzannu obavy z cesty již přecházejí, říká, že je lépe, že jsme nejeli hned; nyní prý se již lépe známe, a má tedy spíše pocit, že jede domů.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 404) Mimo toto je dobře vidět také jeho vztah k rodičům – jedná s nimi s velkou úctou, když opakovaně v jednotlivých listech své rodiče neosloví jinak než s přívlastkem *draží*. Vždy se těší na shledání s nimi a na běžnou komunikaci, která je pro něj důležitá. V dopisech opakovaně vyjadřuje svou radost z každého psaní, které mu rodiče zašlou, což je patrné z obrátů typu: 24. dubna 1926 - „*(...) nečekal jsem již dopis po oznámeném odjezdu a byl mi tím dražší a milejší, když jsem jej včera dostal.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 403); 31. prosince 1928 - „*díky za milé zprávy, (...)*“ (Reynek a kol., 2012, s. 408) apod.

Korespondence s rodiči nám tedy přináší především důležité svědectví o vztahu Bohuslava Reynka k Petrkovu – zachycuje jeho starost o domácí zvířectvo, stesk za oblíbenou zahradou s důvěrně známými stromy a celkově jeho lásku k celému statku a okolí. V neposlední řadě nám také ilustruje vztah k jeho rodičům. Korespondenční styl je na rozdíl od typu Bohuslav Reynek – spolupracovník/přítel velmi důvěrný, vzhledem k tomu že jde o korespondenci s nejbližšími rodinnými příslušníky. Jednotlivé dopisy jsou velmi podrobné, zachycují jednotlivé události, které prožívá jejich syn, čímž bychom mohli uvažovat i o charakteru jakýchsi deníkových zápisků, jak ostatně uvidíme i v korespondenci synovi Jiřímu na vojnu. Například v dopise ze dne [9. 6. 1928] zachycuje denní realitu jejich prvního vnoučete Daniela, kterou se rodičům Bohuslav snaží zprostředkovat co nejvěrněji, aby o nic nepřišli:

REYNEK RODIČŮM

V Grenoblu, v úterý [po 9. 6. 1928]

Drazí rodiče,

posílám Vám žádaný ústřížek vlasů Vašeho vnoučete – má jich velkou hojnost. Ale prý mu nezůstanou a vyrostou zakrátko nové, světlejší – tak aspoň prorokuje jeho ošetřovatelka. Za týden se velmi změnil k svému prospěchu, je už pěkný bílý a růžový a velmi se má k světu. Každé tři hodiny volá po své porci, a jinak se sotva ozve, buď spí, nebo si hraje rukama okolo pusy. Bude-li to tak nadále, nezkusíme s ním mnoho, co se týče pláče. Má jen mléko kravské, začali jej přikájet, ale marně, nic nevytáhl, ač lékař i ostatní na klinice se přičinili všemožně – nechtějí moderní lékaři povolit a stůj co stůj chtějí, aby matka kojila. Pumpovali Suzanně mléko dokonce jakýmsi strojkem, ale začala

prýštět krev, tak toho museli nechat. První dva dni dávali Daniélovi též mléko ženské (jsou zde chovanky, kterým zbývá), ale jemu je to jedno, prospívá nyní při kravském stejně dobře a nežádá si nic lepšího.

(...)

Už Vás, drazí rodiče, v duchu vidím, už jako bych byl mezi Vámi. Ruce Vám všichni tři líbáme, i babičce, a Marjánku pozdravujeme.

Váš vděčný syn Bobuš

(Reynek a kol., 2012, s. 406–407)

V ukázkách vidíme, že je pro tuto korespondenci specifické využívání hypokoristik, které jsou spojeny právě s neoficiálním a familiárním prostředím – např. *Bobuš*, *Marjánka*, *Jirka* apod. Objevují se také augmentativa – např. *tatínek*, *maminka* atd. Právě tyto prostředky utváří privátnost těchto dopisů. I přesto, že se opět Reynek drží své převažující spisovnosti, tak se zřejmě i kvůli faktu, že jde o rodinnou korespondenci, objevují zřídka také slova v nespisovném tvaru – např. *příkájjet*, *prýštět*. Musíme zde zmínit také vykání, které Reynek striktně ve vztahu k rodičům udržuje.

2.3.2 Bohuslav Reynek synovi Jiřímu na vojnu

Reynkův mladší syn Jiří nastoupil v roce 1951 do základní vojenské služby, kterou vykonával u tzv. pomocných technických praporů (PTP), kam byli posíláni příslušníci „nezpřízpůsobivých“ rodin, nepřátelských pro socialismus. Jak rodina, tak samotný syn nelibě nesli toto odloučení. Díky pravidelnému kontaktu se snaží syna vytrhnout z každodenní reality vojny. Nakonec po třech měsících Jiří Reynek ze zdravotních důvodů vojnu opustil. Soubor dopisů zahrnuje 20 korespondenčních jednotek a je v knize *Korespondence* (2012) publikován ve své úplnosti. Zahrnuje časový rozsah od 21. 4. 1951 do 30. 7. 1951.

Tento korespondenční celek je specifický zejména tím, že dopisy mají charakter jakýchsi deníkových zápisků, kterým Reynek nahrazuje synovu nepřítomnost v rodném domově. Snaží se mu tak také ulehčit situaci v cizím prostředí. Dopisy jsou tedy velmi podrobného rázu a popisují mnohdy úplně ty nejobyčejnější věci, které se na petrkovském statku každý den odehrávaly. Objevují se také přání k svátku. Pro ilustraci stylu jednotlivých dopisů uvádíme jeden celý dopis jako příklad, ale všechny dopisy se nesou v podobném duchu.

REYNEK JIŘÍMU

[Petrkov] 26. 4. 51. P. M. Matky dobré rady

Milý Jiří,

včera přišel tvůj nedělní dopis – to víš, že se rozsvítilo, paní po přečtení šla na chvíli do zahrady a barvínky, v plném květu, opět se jí ukázaly v původních a starých barvách nebekličových. Píšeš o pondělní prohlídce – jaký měla výsledek? Daník by se za tebou rád podíval od neděle za týden (6. V.), zviš-li něco podrobného o návštěvách, napiš brzy. Díval jsem se do Vondrušky a našel, že sv. Benigna byla z čelných družek sv. Voršily, jinak se bližšího nic neví. V neděli tu byli Pokorní, přinesli konzervu, která se velmi hodila, přišla velmi vhod o pondělní návštěvě F. a J. Jakub ji zrovna hltal a jiného nechtěl. Věry vypravovala, že tatínek v Chotěboři už brzy umře a že je moc rád, jen prý maminku důtklivě vybízí, aby jistě zaplatila prémii krematoria (dar k Ježíšku). Prohlíželi si Illustration a Lojzu velmi dojaly fotografie z prohlášení dogmatu Nanebevzetí. Věru zase upoutaly toalety pí Auriolové a spol. Cikáni přestali zlobit, nevím, jestli je to příměří, nebo únava. Velmi se oteplilo, v zahradě vše pučí, rouby jsou živé, ale ještě nerostou. Tulipány mají poupata, ale též číhajícího nepřítele v podobě Bož. Pod okny altánu jsou 2 kopečky fialek plné květu, nevidané. Proti dveřím má na 2 květy prastarý tulipán, který už léta nekvetl a letos si zase vzpomněl. Těšíme se na brzké zprávy a další už víš.

B. R.

(Reynek a kol., 2012, s. 586–587)

Dopisy bývají členěny spíše do větších odstavců, protože u těchto textů by nešel dost dobře uplatnit Reynkův předchozí postup, tedy členění podle tématu, protože je zde příliš mnoho jednotlivých témat, přičemž se stává to, že k jednomu tématu bývá napsána např. jedna věta. Charakter dopisů bychom tedy mohli přirovnat k toku myšlenek, které Reynek řadí za sebe s cílem syna informovat o dění doma, ale také s cílem udržet kontakt. To samozřejmě ovlivňuje také syntax, kdy Reynek volí dvojí postup – buď vytváří delší souvětí, kde jednotlivé myšlenky (mnohdy i poměrně vzdálené) řadí za sebe – např. „*Marraině je zase lépe, mohla ráno do kostela a píše, že denně obětuje desátek za rodinu R. se vši vroucností, jaké je schopna.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 590), ale častěji volí psaní jednoduchých vět či krátkých souvětí, jak vidíme v ukázce dopisu ze dne [30. 4.] 1951. Dominuje tedy informační a fatická funkce textů. Opakovaně synovi posílají nějakou četbu a zdůrazňují, že se těší na jeho další dopis.

REYNEK JIŘÍMU

[Petrkov] Sv. Kateřiny Sien. [30. 4.] 1951

Milý Jiří,

ovečky atd. děkuji za pozdrav a těší se na milou návštěvu. Jak bude s kot'aty, ještě nevím, chodívá sem jen na chvilku Charouz, Prchal se už dávno neukázal, aby podal informace. Budou již májová, a ta prý jsou dle starých tradic nejlepší. Františka si stěžovala

na jejich kocoura, je prý nedobrý, protože jim nosí koroptve. Nevděk světem vládne, jak říkal Sancho atd. – Máme tu nyní zase zimy po dvou bouřkách. Za škrobárnou kvete krásný červený tulipán, druhý má poupě. Pan farář vysázen množství peren u zdi starého hřbitova. Ty naše šerky budou jinde, asi se bál, že by to rostlo do pěšinky k sakristii a že by lid protestoval. – Z přátel nikdo nepsal, ani z Francie ani odtud. (...)
Těšíme se, to víš.

(Reynek a kol., 2012, s. 588)

Opět se v dopisech vzhledem k rodinnému prostředí objevují hypokoristika – např. *Hilda Šimkovic, Daník, Prokeška* (sousedka Reynkových), *Honza Fejtů, Vašek, Anka, Kašpárka* (jméno kozy), *Tomášek, Jenda, Lojza, Tonka, Honzíček*, atd., deminutiva – např. *maminka, tatínek, babička, synáček, chlapík, zajíčci, ovečky, kravka, beránek, keříky, kolínka, kapánek*, o ovcích píše pravidelně Reynek jako o „*ovenách*“, augmentativa – *dědek, babka, chcípáček* apod. Tyto výrazy jsou zde ještě častější než při korespondenci s rodiči a jsou znakem privátnosti těchto dopisů, kdy Reynek užívá výrazy, které jsou synovi důvěrně známé a užívají je pouze ve svém úzkém rodinném okruhu – např. označení sousedů apod. Vzhledem k charakteru dopisů bychom zde marně hledali nějaké odborné výrazy, naopak hojně se vyskytují hypokoristika, augmentativa a deminutiva. I zde se objevují latinské (např. *Ips. dixit*) či francouzské obraty (např. *vive et fidèle emitié* – věrné a trvalé přátelství; *entre la lune at la colomte* – mezi měsícem a holubicí). Zřídka se objeví nějaký nespisovný výraz – např. *oblašel, kdys, byls* či nějaký lidový výraz – např. *kyselka* (myšlen zřejmě typ hrušky). Stejně jako u korespondence s Florianem se i zde objevuje křížek, který ale funguje zároveň s oslovením. Zajímavé je, že Reynek neuvžívá pro syna žádného familiárního oslovení, ale vždy užívá oslovení *Milý Jiří*. Formálně jsou dodrženy všechny náležitosti dopisu, opět s mnohdy s rekonstrukcí data, místa psaní dopisu.

2.3.3 Bohuslav Reynek Tereze Tiché-Sumové

I přesto, že Tereza Tichá-Sumová nepatřila do okruhu rodinných příslušníků Bohuslava Reynka, zařazujeme ji do tohoto okruhu, protože charakter korespondence svým korespondenčním stylem přesně zapadá do typu rodinné korespondence.

Tereza Tichá-Sumová, dcera O. A. Tichého a vnučka Léona Bloye, který spolupracoval s Josefem Florianem, vstoupila do života Bohuslava Reynka v 50. letech, kdy jezdila do Petrкова na prázdninové pobyty. Čerpáme z dopisů uveřejněných v knize *Korespondence* (2012), kde je uveřejněn výběr 22 dopisů v období od 23. září 1951 do 12. září 1969. Celek této korespondence (90 korespondenčních jednotek) je publikován pod názvem *Dnes jen o té prašvině* (2005).

Korespondence s Terezou Tichou-Sumovou se nese ve velmi přátelském a vlídném duchu. Předmětem jednotlivých dopisů jsou také věci každodenní reality – Reynek se Sumové ptá, jaká byla sklizeň chmele, jak se měla ve škole, jak se jí daří a jaké má plány. Z jednotlivých textů jde vidět, že Reynkovi záleží na tomto korespondenčním dialogu, přináší mu potěšení a pokud Tereza delší dobu nenapíše, vyjadřuje obavy z jejího dlouhého mlčení – např. 27. dubna 1960 – „*Milá Terezko, tak dlouho jsi mlčela, že jsem byl v obavách všech možných.*“ (Reynek a kol., 2012, s. 607) Mimo to je vidět, že ho těší také její návštěvy. Ve výběru dopisů Reynek užívá výhradně familiární oslovení *Milá Terezko*. Kromě hypokoristika přímo v oslovení se objevují v samotných dopisech také další: *Jarmilka*, *Daník*, *Karlík* (jméno kočky), *Medačky*¹² apod. Objevuje se poměrně hojně využití deminutivních tvarů – např. *oríšky*, *tatínek*, *formulky*, *obýnek*, *peříčka*, *džbáněk*, *kocourek*, *bříško* apod., ale někdy také augmentativních – slovem *fakaňata* - Reynek označuje děti rodiny Lajčíkových, kteří přebývali v přízemí petrkovského statku či *baby* (ve spojení *řeči bab*).

Častým tématem korespondenčního celku jsou básníkovi milované kočky, přičemž právě v těchto částech dopisu se objevují deminutivní tvary, což potvrzuje už dříve vyslovené – básník užívá tohoto typu slovní zásoby v souvislosti s něčím co je mu milé, co má rád. Objevují se také vzpomínky na Reynkovo oblíbené „poustevničení“, kdy mohl být úplně sám a zároveň vzpomíná na Starou Říši i s kritickými poznámkami – to vidíme v dopise z 27. října 1966. Mimo jiné Reynkovi pomáhá T. Tichá-Sumová také s prodejem jeho grafik a on jí radí, za jakou cenu je má prodávat.

REYNEK TICHÉ

V Petrkově 20. prosince 1962

Milá Terezko,
(...)

Ted' informace a inkvizičně zaostřené otázky o fotografiích. Malou veverku jsem našel v zahradě pod lipou vypadlou z hnízda. Byla už mrtvá, ale oči měla ještě živé, tak jsme jí rychle použili na to podzimní zátiší. – Na ruce není můra, ale motýl, který byl požádán o vteřinu strpení a zdrav propuštěn. – Betlémské postavičky jsou z hlíny a dostali jsme je z Francie od jedné dívky, kterou známe jen podle jména, protože jsme už dávno pryč. Jirka figurky rozmnožil, na pařeze srovnal a útulek vyzdobil jalovcem, jmelím a jinou vhodnou vegetací. – Karlíkova babička je fotografována na okně ve světnici, kde spáváš, kvůli stínům a odleskům v tabulkách skla, které celku dodávají tajemnosti. Líná není, neklímá a myslí na věci řádné a prospěšné. – Po novinách s Karlíkem šlapat může, čeká je stejně osud příšernější. – Že by Karlík nesměl šlapat po obru, to také ještě neslyšel.

¹² Označení pro Marii a Květu Medovy (nebyly v příbuzenském vztahu), které často Petrkov navštěvovaly. Marie je sestrou editora Jaroslava Meda, Květa (jinak také *Karfička*) se stala ženou Daniela Reynka. V petrkovském prostředí byly mnohdy označovány také jako „*medúzky*“.

Kubánský ananas je tam jen na vyplnění zbývajících prostoru vedle jiskřivého kocourka.
To prý sis mohla sama domyslet.

A ještě pozdravy kolkolem a šťastný nový rok.

Tvůj B. R.

(Reynek a kol., 2012, s. 610)

REYNEK TICHÉ

V Petrkově na sv. Lukáše [18. 10.] 1963

Milá Terezko,

kocourek Ti posílá svůj první portrét a vzkazuje, že s cestou do Prahy nespěchá. Píši zatím kocourek, protože má na programu několik jmen a ještě není rozhodnuto: Ezau, Bronzino (renesanční malíř), Zrzavý, Bauch: které se ti zamlouvá? Jemu spíše to poslední, protože bříško nezanedbává a má 3 kojné k dispozici, nehledě k potravě masité. Bauch je také malíř, a pořádný.

(...)

Na shledanou, Terezko, pozdravuj P. aj. J. i V. a V.

Tvůj B. R.

(Reynek a kol., 2012, s. 611)

REYNEK TICHÉ-SUMOVÉ

V Petrkově 27. října 1966

Milá Terezko,

jsi už asi doma z toho myšího kraje, tak aspoň několik slov, než se v listopadu uvidíme. S těmi myšmi mám také zkušenosti. Je tomu už dávno, hned za první války. Byly zde v Petrkově prázdné světnice, tak jsem se tam nastěhoval. Sám, rodiče bydleli v Jihlavě. Krásně se to poustevničilo, mám na ta léta vzácné vzpomínky. Podzimní večery byly navštěvovány myšmi. Chroustání pod podlahou bylo idylické. Ale když se setmělo, myši vylezly a nastal rej. Podsvětní, chlupatý, skandovaný prudkými pády a drápkatou kresbou po prknech. Směs strachu, půvabu, mene tekel vousatých hubiček s bílými zoubky. To byla také doba, kdy jsem začal chodit do Staré Říše. Tehdy jsem se tam setkal s Vaším tatínkem a p. Střížem. To byla ještě Stará Říše bloyovská a rouaultovská. Pěkná. Později p. Florian už příliš s lidmi „hospodařil“, odhadoval, uvazoval, odvazoval, zapřáhal a dojíl. Ovšem vybudoval Dobré dílo a to mu nikdo nevezme. Tedy čest jeho památce.

(...)

Tak, milá Terezko, zatím na shledanou. Pozití čekáme dvojčata a Ter-Akopovovy – také nám něco povědí o Tobě

B. Reynek

Díky za Johančin portrét.

(Reynek a kol., 2012, s. 612)

Následující dopis zachycuje také pokusy T. Tiché-Sumové o svou vlastní literární tvorbu. Reynek jí na to píše toto:

REYNEK TICHÉ

V Petrkově 10. září 1957

Milá Terezko,

děkuji Ti za půjčení rukopisu, který potěšil a ještě sblížil. Jistě by nebylo dobře, kdybys nesdělila, co je v srdci. Víš, jak to bylo s tou zakopanou hřivnou. Jde o to, uchovat si kázeň, kterou máš. Psát jen z nutnosti, z jistého překypění citu a potřeby tvárné – ať už slovem, nebo jinak. Dar řeči máš, češtinu jadrnou (jen dvě slova bych vymýtil: „samozřejmě“ (místo ovšem) a „zvednout“, což je plytká zkomolenina řádného zdvihnout). Všiml jsem si s potěšením, že Tvá próza ku konci neochabuje, ohýnek se naopak rozdmychává. Tři peříčka, nepatrné zrnko úzkosti a bušící srdce – na to se nezapomíná. Při té větší próze jsem si pomyslel, že snad by bylo lépe neskládat povídku, ale psát příměji, prózou volnou, deníkovou, klidně v první osobě bez skrupulí. Třeba na způsob Deníky Anny Frankové, který vydali v překladu. Jistě to znáš.

(...)

Přeji Ti, Terezko, hodně klidu k zamyšlení a potěšení, pěkné slunce zářijové atd., atd. Upřímné pozdravy a někdy zase na shledanou.

B. Reynek

(Reynek a kol., 2012, s. 604)

V některých dopisech můžeme zachytit užívání různých citací, ať už jde o citace z epistoly nebo ze mše. Jak vidíme, opět nechybí ani hojné využití pomlček pro oddělování jednotlivých promluвовých celků. Reynek opět využívá také zkratky, ale nijak dramaticky se jeho syntax nemění, o důležitých prvních slovních zásobách jsme se již zmínili.

2.3.4 Bohuslav Reynek neteři Zdeně

V edici *Korespondence* (2012) je publikováno také pět dopisů, které Reynek píše svým neteřím Kláře a Zdeně. Vzhledem k tomu, že čtyři z těchto dopisů jsou velmi stručné a nepřinášejí nám nic příliš zajímavého pro naši práci, rozhodli jsme se zde uvést pouze poslední dopis, který je adresován neteři Zdeně Vondrákové-Reynkové a je datován na den 18. dubna 1971. Byť není dopis příliš dlouhý, je zajímavý tím, že přináší rekapitulaci Reynkova života, kdy básník pět měsíců před svou smrtí nahlíží na svůj život. Je zde také vidět, že Reynek vzpomíná na svého bratra a snaží se nějak vyrovnat s jeho smrtí.

REYNEK ZDENĚ VONDRÁKOVÉ-REYNKOVÉ

V Petrkově 18. dubna 1971

Milá Zdeno,

moc všichni děkujeme za překvapení darem zlatých hodin.¹³ Máme teď dvoje skoro stejné, jenom jsou ty Tvoje ještě bohatěji zdobené. Když jsem byl ještě malý kluk, dostal jsem ty hodiny darem od dědečka z Třeště. Několik let ležely, pak je nosil tatínek, což bylo v pořádku. Mně teď v odstupu tolika let je z toho bohatství smutno. Vidím tatínka ve fotelu s nezbytnou Národní politikou, jak se na ty hodinky občas podívá. Já sám jsem to měl těžké v začátcích – povinné studium reálky na povel, které trápilo. Chtěl jsem na lesnickou školu, ale nesměl. Nebylo to dost panské. Zatím na ty lesy do dneška myslím, teď ovšem už bez naděje. Procházkám s hůlkou a zlatými hodinkami na tlustém řetízku jsem ovšem ušel, ale za jakou cenu, ani nevím.

Ještě, milá Zdeno, všichni tři děkujeme za milou pozornost. Vzpomínám na Vás všechny, dva živé a tři, kteří už předešli na věčnost.

Tvůj strýc Bobuř

(Reynek a kol., 2012, s. 682)

¹³ Zdena darovala svému strýci kapesní hodinky, které vlastnil před svou smrtí její otec, tedy Reynkův bratr.

3 Jaký je tedy korespondenční styl Bohuslava Reynka?

V této kapitole se budeme snažit stručně shrnout nejdůležitější body ve výkladu korespondenčního stylu Bohuslava Reynka. Zaměříme se na jednotlivé typy korespondenčního stylu, které Reynek využívá a budeme postihneme komunikační strategie, syntax, slovní zásobu a zmíníme se také o motivech, které se objevují v jednotlivých korespondenčních celcích a jsou důležité pro básnickovu literární tvorbu.

3.3 Typy korespondenčního stylu a komunikační strategie

3.3.1 Blízkost s administrativním stylem, dominance informační a operativní funkce, dominance adresáta dopisu

Z našich výše uvedených faktů můžeme zkonstatovat, že můžeme o třech typech korespondenčního stylu Bohuslava Reynka. První typ je vázán na korespondenci s Josefem Florianem, přičemž je charakteristický velmi intenzivním korespondenčním dialogem. Z počátku je tato korespondence ze strany Reynka vedena s velkou úctou a respektem. Nechává si od Floriana radit v oblasti četby a přiznává svou nezkušenost. Nejprve pro něj funguje Josef Florian jako jakýsi mentor, který mu sděluje své nakladatelské zkušenosti, radí mu s překlady či vlastní básnickou tvorbou. Záhy však jejich vztah přerůstá ve vzájemný respekt a přátelsko-pracovní vztah. Reynek se pro Floriana postupem času stal natolik důležitou autoritou, že přímo on je tím, kdo vybírá to, co se vydá v Dobrém díle. Hlavním stavebním kamenem tohoto korespondenčního dialogu je zejména agenda okolo Florianova nakladatelství; na základě dopisů bychom mohli velmi dobře rekonstruovat chod nakladatelství. V tomto momentě je vhodné uvažovat i blízkosti tohoto korespondenčního dialogu administrativnímu stylu – pro jednotlivé dopisy je důležitá a typická informativní funkce textu, ale také funkce operativní, kdy se oba korespondenti domlouvají právě na agendě Dobrého díla. V souvislosti s tím se mnohdy objevuje také heslovitost či zkratkovitost textu – pro oba účastníky komunikace je nejdůležitější, aby se jasně a stručně domluvili na dalším postupu při práci. Mnohdy se dopisy omezují pouze na jednoduché a krátké vzkazy. Pro přehlednost a zrychlení komunikace využívá Reynek také výčtů a seznamů; v hojné míře užívá běžně zavedené zkratky (*atd.*, *p.*, *pí.*, *Dr.* apod.), zkracuje také jména – většinou využívá iniciály, zřídka si korespondenti vytvářejí zkratky vlastní (*N. et V.*, *N. R. F.*, *N. litt.*, */Nowv. litt.*). Pro tyto informační a operativní dopisy je typická spíše jednodušší syntax – užívání vět jednoduchých a kratších souvětí. S blízkostí s administrativním stylem souvisí také užívání výrazů spojených s nakladatelskou činností – např. *právo vydavatelské*, *korektury*, *štočky*, *litery* apod. Blízkost s administrativním stylem ovlivňuje slovní zásobu také v tom, že Reynek hojně využívá

adjektivizovaných tvarů, predikativa *možno*, *lze* či *je nutno*. Pro korespondenční styl je typické, že zůstává zejména v rovině pracovní a málokdy se přelévá do roviny osobní. Pokud k tomu už dojde, nejde o žádné podrobné řešení osobních problémů, ale jde spíše o stručnější zmínky. Pro dopisy je charakteristické, že autor dopisu ustupuje do pozadí. Uvažujeme zde spíše o institucionálních rolích pisatele a adresáta, kteří plní roli překladatele a „zaměstnavatele“ (vydavatele Dobrého díla). Dle našeho zkoumání však nejde o administrativní styl, protože dopisy nemají standardizovanou podobu, nepozdržují si formální ráz, postrádají typické administrativní obraty (z *titulu*, *stran*, *potažmo*). Reynek rovněž užívá expresivní výrazy – deminutivní tvary, nespisovné výrazy apod. S administrativním stylem není slučitelná ani básníková práce s uvozovkami, do kterých umísťuje ironické poznámky, či že něco myslí „v uvozovkách“. Tento korespondenční dialog je charakteristický dominancí Josefa Floriana, který řídí celou práci kolem Dobrého díla, radí Reynkovi při práci, přičemž zpočátku je pro Reynka vzorem a učitelem.

3.3.2 Spolupracovník/přítel. Dominance autora či partnerský korespondenční vztah?

Dalším typem korespondenčního stylu, který v naší práci vydělujeme je typ Bohuslav Reynek jako spolupracovník/přítel, přičemž tyto dvě linie spojujeme dohromady, protože se v řadě uvedených korespondenčních celků prolínají a kombinují. V případech, kdy jde o výměnu informací ohledně spolupráce s jednotlivými adresáty, můžeme opět uvažovat o napojení tohoto korespondenčního stylu na styl administrativní, jak jsme uvedli podrobněji výše, ale nikdy tyto znaky nejsou v tak markantní míře, jako u korespondence s Josefem Florianem. Reynek se se svými spolupracovníky radí o tom, co budou překládat, vydávat apod. Mnohdy jim také zprostředkovává své rady nebo je o něčem přesvědčuje – dopisy tedy neplní pouze funkci informativní a kontaktovou, ale také přesvědčovací. V tomto oddílu uvažujeme o dvou základních typech korespondenčního vztahu – buď jde o dominantní postavení Bohuslava Reynka, nebo o partnerský vztah můžu podobného věku. Dominantní postavení Bohuslava Reynka je vidět zejména u Jana Václava Pojera, ale také u Zdeňka Řezníčka. V korespondenci s Pojerem působí Reynek jako „mentor“, který Pojerovi předává své zkušenosti a ten k němu obdivně vzhlíží. Nenajdeme zde ale znaky nadřazenosti Bohuslava Reynka, vždy vůči adresátovi jedná v přátelském duchu, s úctou a respektem. V tomto dialogu nechybí ani osobní rovina, kdy se Reynek Pojerovi svěřuje se svou prací, nechybí ani stížnosti na život či spolupracovníky. Druhým adresátem, u kterého dominuje Bohuslav Reynek je Zdeněk Řezníček. Reynek mu opět předává své zkušenosti, opět v přátelském duchu. V dopisech dominuje informativní a operativní funkce, ale na rozdíl od korespondence s Josefem Florianem se vše nese v přátelském duchu. Řezníček se pro něj stává důvěrníkem, kterému se autor může svěřit s osobními problémy. O partnerské korespondenci pak můžeme mluvit u Josefa Richarda Marka, Vlastimila Vokolka a Vladimíra Holana. Korespondenci s Markem dominuje přátelská

rovina, operativnost dopisů nevystupuje tolik do popředí. Stejně jako u Josefa Floriana i zde absentuje osobní rovina. Korespondence s Vlastimilem Vokolkem se nese na vlně rovnocenného pracovně-přátelského vztahu, kde nechybí vzájemná úcta a obdiv. V dopisech je důležitá informativní a operativní funkce, ale nechybí ani osobní rovina. Korespondence s Vladimírem Holanem je rovněž korespondencí rovnocenných partnerů. Dominuje zde fatická funkce (charakteristické jsou dopisy s přáními či krátkými pozdravy, které slouží k udržení kontaktu obou adresátů); do popředí vystupuje vzájemná úcta a obdiv. I zde téměř absentuje osobní rovina. Tento typ korespondenčního stylu je výjimečný a odlišný od korespondenčního stylu, který Reynek užívá při komunikaci s Josefem Florianem, zejména tím, že je zde v některých případech výrazně akcentována osobní rovina pisatele dopisu. Reynek se svěřuje se svými problémy, starostmi, ale i radostmi.

3.3.3 Rodinná korespondence – dominance „privátnosti“

Třetí a zároveň poslední korespondenční typ – korespondence rodinná – je velmi bohatý na plné otevření se Bohuslava Reynka. Jde o korespondenci, která zaznamenává každodennost básníka mnohdy velmi podrobně. Je pro nás zdrojem poznání toho, jak velmi důležitá pro něho byla příroda, zvířata a petrkovský statek. Proto v některých případech (dopisy rodičům, dopisy synovi Jiřímu) mluvíme o tom, že korespondence má charakter deníkových zápisků, které se snaží zaznamenat co nejpodrobněji to, čeho adresát dopisů nemůže být osobně svědkem. Důležitá je zde informativní funkce (Reynek se snaží synovi zprostředkovat dění doma v jeho nepřítomnosti), ale také funkce kontaktní. Na rozdíl od pracovně-přátelské korespondence zde nenajdeme operativní funkci, dominuje osobní problematika nad prací, chybí využití odborných termínů. Privátnost dopisů utváří jednak velmi podrobně popsaná osobní rovina, ale také jazykové prostředky, které Reynek užívá. Dominují expresivní výrazy – deminutiva, hypokoristika, augmentativa; objevují se nespisovné a lidové výrazy, které v pracovně-přátelské korespondenci chybí, nebo se vyskytují zcela minimálně.

V neposlední řadě bychom rádi zmínili fakt, že korespondenční styl Bohuslava Reynka byl bohatší nejméně o jeden typ – milostnou korespondenci. Vzhledem k tomu, že se nedochovaly Reynkovy dopisy jeho ženě Suzanne, které jí psal v době, když ještě nebyli manželé, nemůžeme být svědky toho, jak by tyto dopisy vypadaly.

3.1 Syntax

Syntax je spolu se slovní zásobou jednou z věcí, která se příliš v průběhu let, kdy jednotlivé korespondenční dialogy probíhají, příliš nemění. Velké odlišnosti v této oblasti nenajdeme ani

v případě odlišných adresátů dopisů. Syntax Bohuslava Reynka je poměrně rozmanitá, pokud jde o délku vět. Autor dopisů využívá jak souvětí jednoduchá či kratší souvětí, tak ale i dlouhých souvětí na několik řádků dopisu, kde se hojně objevuje oddělování jednotlivých vět pomocí středníku. Některé dopisy jsou dokonce složeny z velmi strohých informačních vět. Pro tento účel Reynek využívá i větný ekvivalent (syntaktický útvar bez verba finita): např. „*Ostatek ústně – asi příští týden.*“ Aby Reynek zvýšil efektivitu korespondenčního dialogu, využívá výčty v případech, kdy potřebuje stručně a jasně informovat o nějaké spolupráci, půjčit si knihy apod. Do svého textu pravidelně vkládá také citace např. jeho četby, textů z bible apod. Tyto části náležitě označuje uvozovkami tak, aby adresát jasně věděl, že jde o citaci nějakého textu, přičemž z kontextu adresát rozpozná, o jaký text jde. V neposlední řadě můžeme pozorovat také hojně využití poznámek, které autor dopisu umísťuje do závorek – jde o jeho myšlenky při psaní dopisu, o podrobnosti k uvedené problematice apod. Pro oddělování jednotlivých promluвовých úseků pak velmi často využívá pomlčku. Zřejmě kvůli úspoře prostoru a zrychlení psaní dopisu někdy vynechává také slovesa (mnohdy jde i o auxiliár), přičemž se větou, ve které je sloveso vynecháno, odkazuje k předchozímu kontextu. Často se objevují také vložené věty. Často užívá také spojovník a spojku -li při vyjádření podmínkového vztahu – např. (...) *vydá později knihu, nevydal-li již* (...).

3.2 Slovní zásoba

Ve výběru slovní zásoby se Bohuslav Reynek pohybuje zejména na poli spisovného jazyka. Nespisovné výrazy se objevují opravdu zřídka – např. *čl*, Hojně v jeho dopisech nalezneme tvary přičestí trpného, namísto obligátního využití klasického přídavného jména zakončeného na -ý/-í – např. *zmaten*, *pomaten* apod. V jeho slovní zásobě se objevují také výrazy, které dnes pocítujeme jako knižní/zastaralé – např. *toliko*, *jest* ***divno***, V dopisech můžeme vidět také tvary zájmen *naň*, *oň* a *zaň*, které byly dle *Příručního slovníku jazyka českého* využívány zejména v 19. století. Opravdu hojně je Reynkovo využití slovesných tvarů infinitivu zakončených např: *sebnati*, *domyslíti*, *tisknouti*, *překládati*, *poslati* apod. Tyto tvary definitivně převažují na využitím infinitivních tvarů zakončených na -t, které se objevují opravdu zřídka. V malé míře se objevuje také využití přechodníků – např. *čta*, *nemaje*. Pro korespondenci s Josefem Florianem je typické, že Reynek téměř bezvýhradně využívá 3. os. sg. slovesa být ve tvaru *jest*. Toto se objevuje i v ostatních korespondenčních celcích, ale nejde o tak častou záležitost. Pro korespondenční styk je typické také hojně využívání abreviatur – mezi nejčastější patří *p.* (pan), *pí* (paní), *t. m.* (tohoto měsíce/tento měsíc), *sl.* (slečna), *sv.* (svatý) apod. Hojně užívá také zkracování jmen, kde užívá ve většině případů zkratku na základě iniciál. Zajímavostí je také využívání francouzských/latinských obrátů, které se v některých korespondenčních celcích objevují (např. u korespondence s Josefem Florianem či se synem Jiřím)

a jsou plně včleněny do textu. Samozřejmě se toto objevuje pouze v případech, kdy adresát dopisů ovládá příslušný jazyk.

Pro korespondenci rodinnou je typické využívání hypokoristik – např. *Daník, Bobuř, Marjánka* apod.; augmentativ – *tatínek, maminka, ...*; někdy také augmentativ – např. *baba, fakaňata* apod. Zřídka kdy se objeví nějaký nespisovný výraz nebo výraz lidový – např. *kyseleka* označující zřejmě nějaký typ hrušky.

3.4 Formální náležitosti dopisu

Ve všech vybraných korespondenčních celcích Bohuslav Reynek dodržuje formální náležitosti dopisu. Objevuje se tedy místo psaní dopisu, datum, přičemž tyto údaje museli v některých případech editoři knihy *Korespondence* (2012) rekonstruovat. Dále text obsahuje oslovení (někdy je užit také symbol †, který bývá užit buď samostatně namísto oslovení nebo v kombinaci s oslovením), následuje samotné tělo dopisu a následně je využita uzavírací klauzule dopisu, podpis, mnohdy se objevuje také P.S. Co se týče členění samotného těla dopisu na odstavce, tak Bohuslav Reynek ve většině případů člení text na jednotlivé odstavce na základě jednotlivých témat, které se v dopise objevují. Zpravidla jde o kratší odstavce, kterých bývá v dopise více.

3.5 Motivy

V dopisech adresovaných Josefu Florianovi můžeme vidět Reynkovu celoživotní lásku k francouzskému jazyku a literatuře. V korespondenčním stylu spolupracovník/přítel a v rodinné korespondenci můžeme několikrát vidět opakované tematizování přírody a zvířectva, které je pro Reynka tolik důležité a je důležitým stavebním kamenem jeho básnické tvorby. Zejména v dopisech, které adresuje svým rodičům jsou velmi dobře vidět pravidelné stesky po petrkovském statku a okolí, které básníkovi tolik chybí při opakovaném cestování do Francie. Vyjevuje se nám také další důležitý aspekt motiviky Reynkovy tvorby, kterým je jeho pevné zakořenění ve víře – mnohdy adresátům svých dopisů cituje úryvky textů z Bible, v dopisech Tereze Tiché-Sumové se opakovaně objevují zmínky o jeho pravidelných návštěvách bohoslužeb. V nejhorších chvílích (např. při opakovaném vyhoštění z Petrkovského statku) často zmiňuje, že nezbývá nic jiného, než se modlit a modlit a silně se upíná ke své víře.

4 Závěr

Na základě výběru jednotlivých korespondenčních celků z knihy *Korespondence* (2012) jsme provedli rozbor vybrané korespondence Bohuslava Reynka po stránce jazykové, syntaktické, motivické, ale také formální. Poukázali jsme na to, že nám přináší nejen informace o jeho životě, ale také o tom, jak vypadala spolupráce s Josefem Florianem, Vlastimilem Vokolkem a dalšími. Vybranou korespondenci jsme rozdělili do tří typů korespondenčního stylu, který Reynek užívá – korespondence s J. Florianem, kterou jsme se rozhodli pro její velký rozsah vydělit samostatně; B. Reynek jako spolupracovník/přítel a v neposlední řadě také rodinná korespondence. V jednotlivých kapitolách jsme se snažili postihnout specifika těchto jednotlivých typů. Korespondence s Josefem Florianem je charakteristická především tím, že se z velké části zaměřuje zejména na agendu Dobrého díla; osobní rovina zde skoro absentuje. Další typ Reynkova korespondenčního stylu – spolupracovník/přítel – zároveň spojuje spolupráci s osobní rovinou, Bohuslav Reynek je zde mnohdy více otevřen. Třetí a zároveň poslední typ – rodinná korespondence – nám nejvíce otevírá nitro Bohuslava Reynka. V některých případech můžeme mluvit o tom, že korespondence má charakter deníkových zápisků, protože dopodrobna zachycuje každodenní realitu této osobnosti. Zároveň přináší využití některé slovní zásoby, která se v jiných typech korespondenčního dialogu neobjevuje – např. využití hypokoristik, diminutiv či augmentativ. V našem výzkumu jsme zjistili, že syntax, slovní zásoba či formální náležitosti jednotlivých typů korespondenčního stylu se příliš nemění. Spatřujeme rozdíly zejména v komunikační strategii, kterou Reynek užívá, v míře otevřenosti vůči adresátovi či v motivech, o kterých adresátovi píše. Naše závěry se snažíme podpořit vhodnými příklady z konkrétních dopisů.

Anotace

Autor práce: Burdová Petra

Název katedry a fakulty: Katedra bohemistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název práce: Analýza korespondenčního stylu Bohuslava Reynka

Vedoucí práce: Mgr. Petr Komenda, Ph.D.

Počet znaků: 148 973

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 40

Klíčová slova: korespondence, dopis, epistolární styl, korespondenční styl, Bohuslav Reynek, komunikační strategie

Magisterská práce se zabývá analýzou korespondenčního stylu Bohuslava Reynka na základě vybraných dopisů z knihy *Korespondence* (2012). Cílem práce je poukázat na to, že autor dopisů užívá různé komunikační strategie pro odlišné adresáty. V práci se zaměřujeme také na rozbor syntaxe, slovní zásoby a motivů, které mimo jiné se provází také Reynkovu uměleckou tvorbu. Pozornost věnujeme také formálním náležitostem dopisu. To vše dokládáme vhodnými příklady z dopisů Bohuslava Reynka.

Resume

This diploma thesis is focused on analysis of correspondence style of Bohuslav Reynek. For this research we used selected letters from edition *Korespondence* (2012).

Based on the our selection of individual correspondence units, we performed an analysis of correspondence of Bohuslav Reynek in terms of language, syntax, motives and also formal. We pointed out that it brings us not only information about his life, but also facts about collaboration with Josef Florian, Vlastimil Vokolek and others. We divided the selected correspondence into three types of correspondence style that Reynek used – correspondence with J. Florian, which we decided to mentioned separately because of its large amount of letters; B. Reynek as a collaborator/friend and family correspondence. In the individual chapters, we tried to capture the specifics of these individual types. Correspondence with Josef Florian is characteristic mainly by the fact that it largely focuses on the agenda of the *Dobré dílo* and they are barely discussing their personal life etc. Another type of Reynek's correspondence style – co-worker/friend – usually combines topics of professional cooperation and personal life. The third and the last kind of correspondence style – family correspondence – here we can see the most dominant discussion about personal life. In some cases, we can talk about the fact that the correspondence has the character of diary entries, because it captures in detail the everyday reality of his life. It often brings specific vocabulary, which does not appear in other types of correspondence dialogue – for example, the use of hypocoristics, diminutives or augmentatives. In our research, we found that the syntax, vocabulary or formal requirements of individual types of correspondence style do not change much. We see differences mainly in the communication strategy that Reynek uses, how is he open in relation to the addressee or which topics he discusse. We try to support our conclusions with suitable examples from specific letters.

Použitá literatura

- AUER, Peter. Jazyková interakce. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2014. Sociolingvistická edice: jazyk, společnost, interakce. ISBN 978-80-7422-268-9.
- BEDNÁŘOVÁ, Jitka. Josef Florian a jeho francouzští autoři. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006. ISBN 80-7325-090-X.
- ČECHOVÁ, Marie. Charakteristika administrativního stylu. Naše řeč [online]. 1989, 72(1), 1–10 [cit. 2021-6-21]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6810>
- ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. Současná stylistika. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.
- ČERVENKA, Miroslav. Obléhání zevnitř. Praha: Torst, 1996. ISBN 80-85639-77-7.
- ČERVENKA, Miroslav. Styl a význam: (Studie o básnících). Praha: Československý spisovatel, 1991. ISBN 80-202-0267-6.
- HAUSENBLAS, Karel. Od tvaru k smyslu textu: stylistické reflexe a interpretace. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1996. ISBN 80-85899-14-0.
- HLADKÁ, Zdeňka. 3x k soukromé korespondenci. In: *Přednášky a besedy ze XLVI. běhu LŠSS*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 56–63. ISBN 978-80-210-6243-6.
- HLADKÁ, Zdeňka. Drahá, milovaná máti (r. 1905) – Čau mamí (r. 2001): K pozdravu a oslovení v soukromé korespondenci 20. století. In: *Přednášky a besedy ze XLV. běhu LŠSS*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 55–68. ISBN 978-80-210-5871-2.
- HLADKÁ, Zdeňka. K užívání deminutiv v soukromé korespondenci. In: *Přednášky a besedy ze XLVIII. běhu LŠSS*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 35–43. ISBN 978-80-210-7846-8.
- HLADKÁ, Zdeňka. Spisovnost a nespisovnost v jazyce soukromé korespondence (se zřetelem k teritoriální příslušnosti pisatelů). Naše řeč [online]. 2001, 84(5), 225–234 [cit. 2021-4-28]. ISBN 978-80-210-7846-8. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7652>
- HLADKÁ, Zdeňka. Soukromá korespondence jako lingvistický pramen. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6140-8.
- HOFFMANNOVÁ, Jana a Bohuslav HOFFMANN. Dialogické interpretace. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2942-1.

HOFFMANNOVÁ, Jana, Jiří HOMOLÁČ, Eliška CHVALOVSKÁ, Lucie JÍLKOVÁ, Petr KADERKA, Petr MAREŠ a Kamila MRÁZKOVÁ. Stylistika mluvené a psané češtiny. Praha: Academia, 2016. Lingvistika. ISBN 978-80-200-2566-1.

JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Řeč dopisů, řeč v dopisech Boženy Němcové. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-83-8.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA, Zdenka RUSÍNOVÁ a Miroslav GREPL. Příruční mluvnice češtiny. Vyd. 2., opr. [i.e. 4. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7106-624-8.

KOMENDA, Petr. Ediční příprava korespondence. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2057-8.

KOSÁK, Michal a Jiří FLAIŠMAN. Editologie: (od náčrtu ke knize). Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. Varianty. ISBN 978-80-88069-62-1.

KUSÁKOVÁ, Lenka. Korespondence jako aktivní činitel literárního života v období národního obrození. Literární archiv. 2006, 38, 235–258.

KUSÁKOVÁ, Lenka. Korespondence jako historický pramen a umělecký text. Česká literatura. 2005, 53(4), 574–581.

MACUROVÁ, Alena a Jaroslava JANÁČKOVÁ. Vícejazyčnost v korespondenci Boženy Němcové (Sonda první: němčina). Slovo a slovesnost [online]. 1997, 58(2), 86–95 [cit. 2021-4-28]. ISBN 978-80-210-7846-8. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3721>

MACUROVÁ, Alena. Já jako někdo jiný? (Proměny korespondujícího „já“). Bohemistika, 3, 2003b, s. 201–218.

MACUROVÁ, Alena. Poznámky k žánru soukromého dopisu. Sborník prací Filozoficko-přírodovědné fakulty Slezské univerzity v Opavě, D3. Opava 2003a, s. 57–65.

MACUROVÁ, Alena. Komunikace v textu a s textem. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2016. Opera Facultatis philosophicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 978-80-7308-659-6.

MED, Jaroslav. Od skepse k naději: studie a úvahy o české literatuře. Svitavy: Trinitas, 2006. Studium. ISBN 80-86885-04-6.

MED, Jaroslav. Spisovatelé ve stínu. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-939-9.

MÜLLEROVÁ, Olga. Soukromá korespondence jako svědectví doby i zdroj poznání současné češtiny. Naše řeč [online]. 2007, 90(1), 40–43 [cit. 2021-4-28]. ISBN 978-80-210-7846-8.

Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7926>

Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012–2020 [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník>

Příruční slovník jazyka českého (1935–1957) [online]. Ústav pro jazyk český, 2007–2008 [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://psjc.ujc.cas.cz/>

PUTNA, Martin C. a Martin BEDŘICH. Česká katolická literatura v kontextech: 1918-1945. Praha: Torst, 2010. ISBN 978-80-7215-391-6.

PUTNA, Martin C. Česká katolická literatura v kontextech 1945-1989. Praha: Torst, 2017. ISBN 978-80-7215-554-5.

PUTNA, Martin C. a Martin BEDŘICH. Česká katolická literatura v kontextech: 1918-1945. Praha: Torst, 2010. ISBN 978-80-7215-391-6.

REYNEK, Bohuslav a Milada CHLÍBCOVÁ. Básnické spisy. 2. vyd. Zlín: Archa, 2009. ISBN 978-80-87545-49-2.

REYNEK, Bohuslav, Jiří ŠERÝCH a Jaroslav MED. Korespondence. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-1861-6.

REYNEK, Daniel. Kdo chodí tmami: Daniel Reynek – Jiří Reynek. 2. vyd., aktualiz. a rozš. [Havlíčkův Brod]: Petrkov, 2012. ISBN 978-80-87595-13-8.

SAICOVÁ ŘÍMALOVÁ, Lucie. Komunikační strategie v dopisech Boženy Němcové. V Praze: Karolinum, 2005. Acta Universitatis Carolinae. Philologica. Monographia. ISBN 80-246-0927-4.

STANKOVIČ, Andrej. Josef Florian a Stará Říše. Praha: Triáda, 2008. Spisy Andreje Stankoviče. ISBN 978-80-86138-92-3.

STANKOVIČ, Andrej. Okradli chudého: příběh Josefa Floriana a jeho díla. V Olomouci: Votobia, 1998. ISBN 80-7198-292-X.

STANKOVIČ, Andrej. Význam Josefa Floriana. Mnichov: Opus bonum, 1983.

TUČKOVÁ, Lucie a Suzanne RENAUD. Suzanne Renaud, Petrkov 13. Přeložil Jiří REYNEK. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-353-9.

